

SIIPIRIKKO 1/95

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Jukka Matero Matarakatu 15, 80130 Joensuu

Varapuheenjohtaja: Hannu Huuskonen Kaislarannantie 1 D 14, 80140 Joensuu, puh 803995

Sihteeri: Jarno Sormunen Hyttitie 6 B 8, 80170 Joensuu, puh 896285

Rahastonhoitaja: Olli Virmajoki Huhtilammentie 401 82180 Huhtilampi puh 792418

Muut hallituksen jäsenet:

Harri Koskinen Noljakantie 86 B 15, 80140 Joensuu, puh 803022

Kimmo Koskela Asikaisentie 1, 80260 Joensuu puh 33397

Petri Palviainen Vilpolantie 5, 80130 Joensuu, puh 229805

Lehden toimituskunta: Harri Kontkanen Koulukatu 27 A 6, 80100 Joensuu, puh 120376 (vastaava toimittaja), Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6 80160 Joensuu puh 821482

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v.1994 on 60 mk (opiskelijat 45 mk, perhejäsenmaksu 15 mk). Siipirikon tilausmaksu v.1994 60 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk (juhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982-5 mk +postikulut.

Yhdistyksen tili: SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu. (Muut kuin jäsenmaksut osoitetaan tälle tilille; esim. maksut irtonumeroista yms. - ilmoita pankkisiirtolomakkeella viestinä, mitä olet maksanut)

Jäsenmaksutili: PSP KO 2095 806/Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto r.y./PL 17 (Vesitorni) 18101 Heinola.

Kansi Pajusirkku. Kevät tulee, oletko valmis? © Kalevi Vuojolainen

SISÄLLYSLUETTELO

Höytiäisen lintuasema 1994: <i>Ari Latja</i>	4
Höytiäisen lintuaseman rengaslöydöt: <i>Ari Latja</i>	10
Talvilinnut 1993/94 Pohjois-Karjalassa: <i>Jouko Tiussa ja Jukka Matero</i>	19
Ajankohtaista	26
Harrastusvinkki	27
Viimeaikaisia havaintoja	28
Suojelu	30
Yhdistystiedote	31
Siipirikko Vol. 21 1994	31

Lukijalle

Yhdistyksen hallitus koki vuoden vaihteessa melkoisen muutoksen, kun pitkään puheenjohtajana toiminut Juha Miettinen vetäytyi hallituksesta kokonaan aktiivisen taustavaikut-tajan rooliin. Höyläksen asemanhoitajana hän jatkaa entiseen tapaan. Tässä numerossa esitetäänkin Höyläksen toiminnan tuloksia tavanomaista vuosiraporttia laajemmin rengaslöytökatsauksen muodossa. Muutenkin yhdistyksen hallitus yhdessä lehden toimituksen kanssa pyrkii muuttamaan lehden sisältöä entistä monipuolisemmaksi ja luettavammaksi. Lehden päärunon muodostavat tietenkin edelleen vankat ja perinteiset havaintokatsaukset, jotka pohjautuvat mahdollisimman laajan harrastajajoukon havaintoihin ja joissa pyritään valottamaan mahdollisimman kattavasti kunkin havaintokauden erityispiirteitä. Tämän lehden väliin on (jälleen kerran) koottu tuoreimmat, uudistetut havaintojenkeruuhjeet, joiden toivotaan kulkevan muistivihkojen mukana.

Havaintokatsausten rinnalla pyritään entistä näkyvämmiin julkaisemaan myös lyhyitä, yhden tai kahden sivun vakiopalstoja, jotka käsittelevät lintuharrastusta, tutkimusta ja -suojelua mahdollisimman monipuolisesti. Itse kunkin lintuharrastuksellahan on taipumus koko ajan pikku hiljaa kehittyä ja ehkä samalla eriytyä itseään eniten kiinnostaviin harrastusmuotoihin. Tällöin on tärkeää tarjota ainakin maakunnan näkökulmiin keskittyvässä lintulehdessä luettavaa kaikille harrastajille vasta-alkajista spesialisteihin, mikä ei välttämättä ole aivan helppo tehtävä.

Siipirikonhan on jo pitkään ollut keskeisin ja samalla näkyvin "tuote" yhdistyksen toiminnasta. Yhdistyksen talouskin pyörii lähes 100 %-sti lehden ympärillä. Pelkillä jäsenmaksu- ja lintulehtipakettituloilla lehteä ei ole toimitettu enää vuosiin. Tällä hetkellä paino- ja postituskulut ovat noin 50 mk tilattua lehteä kohti. Kukin jäsen maksaa jäsenmaksuna yhdistykselle sen sijaan vain keskimäärin 36 mk, kun koko jäsenmaksusta vähennetään LYL:n osuus, 15 mk. Vapaaehtoiset lehden tukimaksut yhdistyksen tilille ovat siis tervetulleita.

Joensuun kaupungin avustuksiakaan emme ole saaneet enää aikoihin menetettyämme nuorisoyhdistyksen statuksen muutama vuosi sitten. Jäsenistön ukkoutumista vastaan taistellakseen hallitus päättikin järjestää eräänlaisen kevätkampanjan Pohjois-Karjalan koululaisille innostaakseen nuoria lintuharrastuksen pariin. Muuttolintukilpailun yhteydessä Joensuun koululaisia informoitiin myös PKLTY:n kevään toiminnasta, johon kuuluu myös pari polkupyöräretkeä ja muutontarkkailupäivä (ks. yhdistystiedote tässä lehdessä). Toivottavasti epäily linnuista ainoastaan yhden (lue: nykyisen) harrastajaikäpolven kiinnostuksen kohteena osoittautuu vääräksi Euroopan luonnonsuojeluvuonna, jolloin luontoharrastuksilla ja luonnonsuojelulla on näkyvä rooli kaikkialla ympärillämme. Luonnonsuojeluhan perustuu vankkaan luonnontuntemukseen ja luonnossa koettuihin elämyksiin, joita voi hankkia ainoastaan retkeilemällä maastossa.

Retkeillään ja kerrotaan toisillemme näkemästämme ja kokemastamme!

Terv. Pj

HÖYTIÄISEN LINTUASEMA 1994

Ari Latja

Lintuaseman toiminta oli niin kevät- kuin syyskaudellakin varsin aktiivista ja kun lintujakin oli pitkää aikaa reilusti liikkeellä, oli tuloksena paras vuosi sitten huippuvuoden 1989. Kevätkausi oli itse asiassa kymmenen toimintavuoden reilusti paras. Lämpimän kesän jälkeen myös syksyllä riitti rengastettavaa, vaikka vaelluslintujen määrät jäivät tavallista pienemmiksi.

Rengastuspäiviä oli yhteensä 142, joista talvipyyntiä 28, vakiopyyntiä 100 ja pesäpoikasia emopyyntiä 14. Keväällä vakioverkkopyynti alkoi 7.5. ja jatkui kuukauden päivät 7.6. asti. Tänä aikana pyyntiä oli 26 päivänä. Syksyllä puolestaan 11.7.-14.10. olivat vakioverkot pyynnissä 74 päivänä. Rengastettujen lintujen määrät on esitetty taulukossa 3. Rengastajat, heidän käsittelemiensä lintujen määrät ja asemalla vietämänsä päivät puolestaan ilmenevät taulukosta 1. Avustajina toimivat ainakin Jarno Sormunen, Antero Lindholm, Timo Immonen, Jatta Matero ja Harri Koskinen.

Taulukko 1. Rengastajat Höytiäisen lintuasemalla 1994.

Rengastaja	Rengastukset	Kontrollit	Yht.	Päiviä
Ari Latja	3862	643	4505	100
Jouko Tiussa	1585	315	1900	42
Juha Miettinen	259	150	987	27
Jukka Matero	259	53	312	13
Markku Alanen	53	28	81	5
Yhteensä	6596	1189	7785	142

Talvi

Alkuvuoden saalis jäi vähäiseksi, vaikka pyynti oli normaalia. Tammi-maaliskuussa rengastettiin vain 89 lintua, joista valtaosa keltasirkkuja. Ainoat valopiikut olivat helmik-

uussa rengastettu varpuspöllö ja jo syksyllä rengastettu ja alueelle jäänyt valkoselkätikka, joka kontrolloitiin vielä maaliskuun lopussa. Huhtikuussa punatulkut lähtivät liikkeelle ja niitä rengastettiin kuun aikana toistasataa. Harvalukuisten urpiaisten joukossa myös yksi tundraurpiainen eksyi verkkoon.

Kevät

Ennen vakiopyynnin alkamista pidettiin alkukeväästä ruokintapaikoilla verkkoja tavallista tiiviimmin ja saatiinkin alkukevään muuttajia varsin runsaasti: rastaita, punarintoja, pajusirkkuja, peippoja, mutta varsinkin järripeippoja. 3.5. järrejä rengastettiin 45 eli yhtenä päivänä enemmän kuin useimmiten koko vuonna yhteensä. Näiden joukossa oli myös yksi Kuolassa edellisenä syksynä rengastettu nuori koiras.

7.5. alkanut vakioverkkopyynti oli varsin tuloksellista, 1600 rengastusta. Niistä pajulintuja oli yli tuhat, niidenkin joukossa yksi Venäjällä, Laatokan itärannan lintuasemalla edellisenä syksynä rengastettu lintu. Lisäksi kontrolloitiin yksi Sipoossa syksyllä 1991 rengastettu pajulintu. Kovimpana päivänä pajulinturengastuksia kertyi yli 300. Herne- ja lehtokerttuja rengastettiin kumpiakin toistasataa, reippaasti enemmän kuin aiempina keväinä. Kahlaajakatiskoihin eksyi vain 10 liroa ja suokukko. Lajeina mukavimpia olivat kultarinta, viitakerttunen ja kaksi lapinkirvistä.

Kesä

Pesimäaikaan maastossa liikuttiin hyvinkin aktiivisesti, mutta tulos jäi laihanlaiseksi. Varsinkin pönttölinnut tuottivat heikosti poikasia (taulukko 3). Tätä hieman paikkasivat parin vuoden tauon jälkeen rengastetut lokinpoikaset. Uusia poikasrengastuslajeja tuli kolme. Urpiaisen kolmipäinen poikue sai renkaat koiipiinsa kesäkuun alussa. Puukiipijän

pöntölle viritettyyn verkkoon juuttui puukiipijäemön lisäksi peukaloisen maastopoikanen. Lisäksi vakiopyynnin jo alettua löytyi verkoilta taivaanvuohen maastopoikanen, jonka avulla myös emo saatiin houkuteltua verkkoon. Emopyynnin sivutuotteita olivat mm. ryti- ja viitakerttunen.

Taulukko 2. Poikas- ja emorengastukset/kontrollit Höytiäisen lintuasemalla 1994.

Laji	Poikasia	Emoja	Yhteensä
Telkkä	-	1	1
Taivaanvuohi	1	1	2
Naurulokki	41	-	41
Pikkulokki	1	-	1
Kalalokki	4	-	4
Lehtopöllö	2	-	2
Talitiainen	30	4	34
Sinitiainen	9	2	11
Puukiipijä	4	1	5
Peukaloinen	1	-	1
Räkättirastas	7	-	7
Punakylkirastas	41	-	41
Punarinta	3	-	3
Ruokokerttunen	2	-	2
Lehtokerttu	1	1	1
Pajulintu	6	-	6
Kirjosieppo	15	6	21
Västäräkki	2	-	2
Urpiainen	3	-	3
Punavarpunen	1	-	1
Pajusirkku	3	-	3
Yhteensä	177	16	193

Syksy

Vakioverkot viritettiin ensimmäisen kerran jo 11.7. ja pyynti jatkui tiiviinä lumen tulon eli lokakuun puoliväliin asti. Pyyntipäiviä oli heinäkuussa 12, elokuussa 26, syyskuussa 28 ja lokakuussa 8.

Heinä-elokuussa rengastettiin mm. yhteensä 7 viitakerttusta. 30.7. lensi petoverkkoon vuoden ensimmäinen asemalle uusi laji, ampuhaukkanaras. Toinen oli elokuun alussa saatu nuori pikkubarpunen. Elokuussa rengastettiin

lisäksi mm. pensassirkkalintu ja runsaampien kahlaajien joukossa lehtokurppa, lapinsirri ja jänkäsirriäinen. Syyskuun parasta antia olivat kaksi taigauuilintua, lapinkirvinen ja pikkusirri. Vuoden kolmas asemalle uusi laji oli 23.9. lietteen verkossa roikkunut nuori lapsorsakoiras. Syyskuun lopussa ja lokakuun alussa rengastajia piristivät monilukuiset lapintiaiset.

Kevään tavoin myös syksyllä oli lintuja runsaasti liikkeellä. Herne- ja lehtokerttu jatkoivat siitä, mihin keväällä jäivät ja molempia rengastettiin tänä vuonna ennätyskellisesti. Samaan ylsi myös mustapääkerttu, mutta pienemmässä mittakaavassa (9 rengastusta). Muita uusiin ennätyslukuihin päätyneitä lajeja olivat punarinta, peukaloinen ja järripeippo. Sinirintarengastuksissa päästiin toisen kerran yli sadan. Pajulinun rengastuslukemat olivat myös huippuluokkaa, edellä ovat vain tasaväkiset ennätysvuodet -88 ja -89. Tällä kertaa hyvät luvut syntyivät kuitenkin pääasiassa kevätpyynnin ansiosta, kun ne em. vuosina syntyivät syksyllä onnistuneen pesinnän tuloksena. Pajulintu oli jo toista vuotta Oulun yliopiston organisoiman erityistutkimuksen kohteena. Melko myöhäisiä rengastuksia olivat kaksi lehtokerttua 6.10. sekä harmaasieppo ja pajulintu 11.10.

Pyhäselän pinnan laskiessa lietteitä raivattiin ruovikosta sen, minkä käsivoimin jaksettiin ja rengastukselta ehdittiin. Tuloksena oli pientä pirstymistä kahlaajarengastuksissa ja taivaanvuohia, jänkäkurppia, liroja ja suokukkoja rengastettiin mukavasti.

Kontrollit

Aikaisempina vuosina asemalla rengastettuja lintuja kontrolloitiin yli sata (taulukko 4). Suurin osa kontrolloidusta tiäisistä, viherpeipoista, punatulkusta ja keltasirkuista oli rengastettu syystalvella 1993, mutta vanhempiakin kontrolloija tehtiin. Vanhin oli elokuussa 1987 nuorena rengastettu ruokokerttunen, joka oli siten jo seitsemänvuotias ja jäi vain kuukauden Suomessa rengastettujen ruokokerttusten ikäennätyksestä. Vanhin pajulintukontrolli oli toukokuussa 1990 rengastettu

Taulukko 3. Höytiäisen lintuasemalla rengastettujen lintujen määrät 1994 ja kaikki rengastukset 1984-1994.

	Kevät	Syksy	1984-94
Sinisorsa	-	-	4
Jouhisorsa	-	-	1
Lapasorsa	-	1	1
Tavi	-	1	13
Heinätaavi	-	-	1
Telkkä	-	-	3
Varpushaukka	-	3	28
Kanahaukka	-	-	1
Ampuhaukka	-	1	1
Pyy	-	-	1
Luhtauhiitti	-	-	2
Taivaanvuohi	-	55	258
Heinäkurppa	-	-	3
Jänkäkurppa	-	16	91
Lehtokurppa	-	1	4
Töyhtöhyyppä	-	-	6
Pikkutyttö	-	-	13
Tylli	-	-	3
Kapustarinta	-	-	4
Tundrakurmitsa	-	-	1
Rantasipi	-	-	6
Liro	10	15	373
Valkoviklo	-	2	10
Punajalkaviklo	-	-	1
Pikkusirri	-	1	21
Lapinsirri	-	1	22
Kuovisirri	-	-	1
Suosirri	-	1	105
Jänkäsirriäinen	-	1	11
Suokukko	1	41	212
Kalalokki	4	-	6
Naurulokki	37	4	184
Pikkulokki	1	-	70
Käki	-	-	1
Kehräjä	-	-	2
Hiiripöllö	-	1	7
Varpuspöllö	1	1	11
Lehtopöllö	2	-	19
Helmipöllö	-	3	58
Sarvipöllö	-	3	5
Tervapääsky	-	-	6
Käpytikka	4	7	188
Valkoselkätikka	-	-	2
Pikkutikka	2	3	62
Pohjantikka	-	2	20
Käenpiika	-	-	26
Kiuru	-	-	2
Haarapääsky	-	4	215
Räystäspääsky	-	-	96
Törmäpääsky	-	-	88
Kuhankeittäjä	-	-	4
Varis	-	-	5
Harakka	-	-	10
Närhi	-	8	39
Talitiainen	33	104	2868
Sinitiaainen	4	207	1990
Kuusitiaainen	-	2	188
Töyhtötiainen	-	7	55
Lapintiaainen	-	36	144
Hömötiainen	4	621	10169
Pyrstötiainen	-	26	1987
Pähkinänakkeli	-	-	12
Puukiipijä	6	12	99
Peukaloinen	1	16	57
Räkättirastas	14	22	746
Laulurastas	1	24	128
Punakylkirastas	57	40	750
Mustarastas	7	3	29
Kivitasku	-	2	14
Pensastasku	-	3	95
Leppälintu	1	25	306
Satakieli	-	-	2
Sinirinta	21	83	598
Punarinta	16	268	1436
Pensassirkkalintu	-	1	8
Ruokokerttunen	44	237	3456
Viitakerttunen	2	7	46
Luhtakerttunen	-	-	3
Rytikerttunen	1	-	30
Rastaskerttunen	-	-	1
Kenttäkerttunen	-	-	1
Ruokoxrytik.	-	-	1
Kultarinta	1	-	7
Lehtokerttu	132	56	960
Mustapääkerttu	-	9	33
Pensaskerttu	14	3	269
Hernekerttu	100	65	1053
Kirjokerttu	-	-	1
Pajulintu	1061	1544	19840
Tiltalti	-	42	567
Idäntiltalti	-	-	1
Sirittäjä	4	4	146
Idänuunilintu	-	-	6
Hippiäsuunilintu	-	-	4
Taigauunilintu	-	2	13
Lapinuunilintu	-	-	3

Hippiäinen	-	92	861
Harmaasiippo	20	43	494
Kirjosieppo	21	53	1066
Pikkusieppo	-	-	3
Rautiainen	2	19	122
Keltavästäräkki	12	4	410
Västäräkki	7	8	196
Metsäkirvinen	1	20	304
Niittykirvinen	2	5	345
Lapinkirvinen	2	1	32
Tilhi	-	-	53
Pikkulepinkäinen	-	4	176
Lapinharakka	-	4	73
Peippo	41	78	734
Järripeippo	73	26	309
Pikkuarvunen	-	1	1
Pikkukäpylintu	-	-	1
Kirjosiipikäpylintu	-	-	1
Viherpeippo	35	3	173
Vihervarpunen	18	33	1294
Urpiaainen	31	115	1583
Tundraurpiaainen	1	-	101
Punavarvunen	4	13	141
Punatulkku	157	66	1735
Keltasirkku	94	114	1100
Pikkusirkku	-	-	11
Pohjansirkku	-	3	171
Pajusirkku	45	91	2396
Lapinsirkku	-	-	4

Yhteensä	2152	4444	64430
Lajeja	81		124

lintu, joka oli saavuttanut pajulinnulle kunnioitettavan vähintään viiden vuoden iän. Muita pitkäikäisiä kontrolleja olivat kirjosiippo ja pajusirkku vuodelta 1988, keltasirkku vuodelta 1989 ja hömötiainen vuodelta 1990.

Vaelluslinnut

Pöllöjä oli vuoden täydellisen tauon jälkeen taas jonkin verran liikkeellä. Syksyn aloitti hiiripöllö jo 21.8. Kuukautta myöhemmin (20.9.) rengastettiin ensimmäinen sarvipöllö, joita muutaman päivän päästä (24.9.) roikkuu aamulla petoverkossa kaksi vierekkäin. Kolmesta helmipöllöstä ensimmäinen saatiin 26.9., kaksi muuta 10.10. Pöllösyksyn päätti 20.10. vuoden toinen varpuspöllö.

Ruokokerttunen on Höylasilla runsaslukuisimpia pesimälintuja. - Hannu Eskonen

Käpytikkoja vaelsi syksyllä 1993 hurjasti. Ilmeisesti osa palaili keväällä takaisin, sillä maaliskuu-toukokuussa rengastettiin 4 käpytikkaa. Syksy oli paluuta arkeen verrattuna edellisestä vuoteen: heinä-, elo- ja syyskuussa rengastettiin kussakin kaksi lintua.

Pikkutikkoja palaili keväällä käpytikkojen tapaan. 24.4. rengastettiin kaksi lintua ja 24.5. kontrolloitiin edellisen vuoden syyskuussa Hangon lintuasemalla rengastettu naaras. Syysvaelluksesta ei juuri voi puhua: kolme rengastusta heinä-elokuussa.

Pohjantikkojenkin vaellus oli vaisu, kaksi rengastusta syyskuussa.

Palokärki, joka 10.10. kävi kääntymässä kannaksen yllä, oli ilmeisesti myös vaeltava.

Närhiä vaelsi melko runsaasti, vaikka rengastussaalista ei suuri ollutkaan: neljä rengastusta 18.-23.9. Närhi on kuitenkin huono jäämään verkkoon, eikä rengastus kerro kaikkea vaelluksen voimakkuudesta. Syys-lokakuussa närhen ääntä kuului lähes joka päivä ja pikku-

parvia ja vähän isompiakin (suurimassa havaitussa 8 lintua) kulki Pyhäselän rantaa pitkin. Vaellukselta paikalle jääneitä olivat ilmeisesti kolme lokakuun lopussa - marras- kuussa rengastettua lintua.

Hömötiainen vaelsi taas uskolliseen tapansa, rengastuksia tällä kertaa 615. Hömppiä rengastettiin jo elokuun alusta lähtien 1-14 lähes päivittäin 9.9. saakka, jolloin määrät alkoivat nousta. Selvää huippua ei vaelluksessa ollut, vaan rengastuksia kertyi tasaiseen tahtiin 14.10. saakka. Suurimmat päiväsummat olivat 15.9. 44, 22.9. 42, 30.9. 39 ja 10.10. 38 rengastettua.

Töyhtötiaisia oli taas jonkin verran liikkeellä: syyskuussa rengastettiin seitsemän yksittäistä lintua.

Kuusitiainen oli kateissa: kaksi rengastusta eikä näköhavaintojakaan kertynyt juuri enempää.

Lapintiaisia saatiin taas vuoden tauon jälkeen reippaasti: 36 rengastusta on aseman toiseksi paras vuositulo. Ensimmäinen lappalainen saatiin 11.9. Syyskuun parhaat päivät olivat 21.9. 3, 26.9. 4 ja 30.9. 4 rengastusta. Vaelluksen huippu sattui kuitenkin lokakuulle: 8.10. 3, 10.10. 4, 11.10. 8 (samassa parvessa), 13.10. 3 ja 14.10. 1. 15.10. satanut lumi katkaisi selvästi vaelluksen.

Talitiaisen vaellus oli aseman historian pohjanoteeraus: alle sata rengastusta. "Huippu" oli 30.9., jolloin 19 rengastusta muiden päivien jäädessä alle kymmeneen.

Sinitiaisen vaeltaa Höytiäisen lintuasemalla lähes yhtä säännöllisesti kuin hömötiainen. Vajaat kaksisataa rengastusta jakautuivat tasaisesti syys-lokakuulle "huipun" ollessa samaan aikaan talitiaisen kanssa: 30.9. 21 rengastusta. Loka-marras kuussa ruokintapaikoille ilmestyneet sinitiaiset lienevät vaelluksen rippeitä. Sveitsissä rengastetun sinitiaisen kontrollointi syyskuussa osoittaa lajin ulottuvan vaelluksensa joskus varsin pitkällekin.

Pyrstötiaisen vaellus ei päässyt alkua pit-

mälle, kun lumen tulo katkaisi sen. 5.10. rengastettiin 10 ja 10.10. 16 siimähäntää.

Puukiipijöitä rengastettiin syyskuussa 1-2 linnun päivätahtia yhteensä 12.

Hippiäinen ei yltänyt huippuvuosien -89 ja -92 tasolle, mutta 89 rengastusta on kuitenkin selvästi keskimääräistä parempi tulos. Jonkinlainen huippu sattui syyskuun puoliväliin, 13.-15.9. 31 rengastusta. Vielä 10.-11.10. rengastettiin 19 hippistä.

Vihervarpusen liikehdintä oli vaisua. 33 rengastuksesta puolet tuli elokuussa, puolet syyskuussa.

Urpiainen esiintyi vihervarpusta runsaampana. Muutamia lintuja liikkui jo elokuussa, mutta eniten rengastuksia kertyi syyskuun loppupuolella. Kaikkiaan urpiaisia rengastettiin 115 ilman selvää huippua.

Punatulkkuja liikkui jonkin verran, mutta tyyppilliseen tapansa ne ylittivät verkot matkalennossa. Tosin 20.-29.9. parikymmentä lintua kaikkiaan 37 rengastetusta saatiin kannaksen verkoista. Vakioverkkoopyynnin loputtua lokakuun lopussa ja marras kuun alussa saatiin ruokintapaikoilta vielä 32 lintua, mutta marras kuun puolivälissä punatulkkut katosivat tyystin maisemista.

Taulukko 4. Kontrollit ennen vuotta 1994 rengastetuista linnuista.

Telkkä	1
Pajulintu	14
Käpytikka	5
Kirjosieppo	2
Talitiainen	8
Peippo	3
Sinitiaisen	4
Viherpeippo	7
Hömötiainen	8
Punatulkku	6
Ruokokerttunen	14
Keltasirkku	28
Lehtokerttu	1
Pajusirkku	25

106

Liron ohella monet muut kahlaajat toivoisivat Höylasille avointa ruokailumaastoa. - Hannu Eskonen

Höylasin alueella pesivät kirjosiempoemot saavat poikasten tavoin renkaan jalkaansa. - Hannu Eskonen

HÖYTIÄISEN LINTUASEMAN RENGASLÖYDÖT

Ari Latja

JOHDANTO

Höytiäisen lintuasema on toiminut Joensuussa vuodesta 1984 lähtien. Ensimmäinen vuosi oli kokeiluvuosi, jonka aikana rengastettiin alle tuhat lintua. Höytiäisen kanavan suisto osoitautui, kuten oli arveltuakin, oivaksi paikaksi lintuasemalle. Seuraavana vuonna toiminta alkoi täysipainoisena ja niinpä 1994 oli aseman kymmenes varsinainen toimintavuosi. Kymmenen vuoden jälkeen on korkea aika tarkastella työn tuloksia, joista yksi tärkeimmistä ovat rengastetuista linnuista kertyneet löydöt.

Ajateltaessa rengastetuista linnuista odotettavissa olevia löytöjä Höytiäisen lintuaseman sijainnilla toisaalta idässä, toisaalta pohjoisessa on sekä haittoja että etuja. Oletettavasti suurin osa asemalla rengastettavista linnuista pesii, paitsi Pohjois-Karjalassa, sen itä-, koillis- tai pohjoispuolella eli Venäjän pohjoisosissa (tai vielä kauempana idässä), rajan takaisessa Karjalassa ja Itä- ja Pohjois-Suomessa. Näillä alueilla asutus on harvaa ja lintuharrastajia ja rengastajia vielä harvemmassa. Näin todennäköisyys, että tältä alueelta tulisi löytöjä tai kontrolleja on melko pieni.

Toisaalta Joensuussa ollaan "etuvartiossa" länteen-lounaaseen muuttavien lajien suhteen. Asemalla rengastetuista linnuista on hyvät mahdollisuudet saada löytöjä Etelä-Suomesta ja Länsi- ja Keski-Euroopasta. Edelleen Itä- ja Pohjois-Suomesta etelään ja kaakkoon muuttavien lajien liikkeiden tutkimisessa lintuasemalla on suuri merkitys. Kaikki muut Suomen lintuasemat sijaitsevat Oulu-Tampere-Porkkala-linja länsipuolella.

Näin Joensuu on koko Itä- ja Pohjois-Suomen ainoa paikka, jossa muuttavien lintujen rengastusta harjoitetaan laajassa mittakaavassa

(unohtamatta kuitenkin Siilinjärven kahlaaja-rengastajia).

Tässä artikkelissa tarkastellaan sekä lintuasemalla rengastetuista linnuista saatuja löytöjä että muualla rengastetuista linnuista asemalla tehtyjä kontrolleja. Lähinnä keskitytään ulkomaisiin löytöihin, mutta joidenkin lajien kohdalla kommentoidaan myös kotimaisia. Omista rengastuksista on asemalla kertynyt kontrolleja erittäin paljon, joistakin lajeista (tiaiset, ruokokerttunen, pajusirkku) jopa satoja. Näitä tietoja voidaan käyttää lähinnä lintujen kotipaikkakauskolisuuden, kuolleisuuden, paikallisten kantojen ikärakenteen yms. seikkojen tutkimisessa ja ne ansaitsevat oman tarkastelunsa. Aseman kautta kulkevista vaelluslinnuista on myös tekeillä oma artikkelinsa, joten niiden löydöt on jätetty tästä pois.

Kiitokset kaikille aseman toimintaan osallistuneille rengastajille, erityisesti asemanhoitaja Juha Miettiselle sekä tämän artikkelin kuvien piirtäjälle, Jukka Materolle.

RENGASTUS- JA LÖYTÖMÄÄRÄT

Asemalla on vuosina 1984-1994 rengastettu 64 500 lintua 124 eri lajista. Taulukossa 1 on esitetty kymmenen eniten rengastetun lajin rengastussummat. Nämä muodostavat 3/4 kaikista rengastuksista. Ylivoimaisesti eniten on rengastettu pajulintuja hömötiaisen ollessa yhtä ylivoimainen kakkonen. Listasta näkyy, että vaelluslinnut ovat todella hyvin edustettuina aseman rengastuksissa. Kaikkiaan neljäntoista lajin rengastuksissa on päästy yli tuhannen linnun. Taulukossa olevien lisäksi näitä ovat vihervarpunen, keltasirkku, kirsiosieppo ja hernekerttu.

Taulukko 1. Kymmenen eniten rengastetun lajin rengastusmäärät Höytiäisen lintuasemalla 1984-1994.

1.	Pajulintu	19 840
2.	Hömötiainen	10 169
3.	Ruokokerttunen	3 456
4.	Talitiainen	2 868
5.	Pajusirkku	2 396
6.	Sinitiainen	1 990
7.	Pyrstötiainen	1 987
8.	Punatulkkku	1 735
9.	Urpiainen	1 583
10.	Punarina	1 436

Pohjois-Karjalassa oli vuoteen 1984 mennessä rengastettu 71 290 lintua (Miettinen 1981, Tiussa 1986). Vuosina 1985-88 luku oli 57 070, joista lintuasemalla lähes puolet, 27 315 lintua (Tiussa 1989). Rengastusmäärät Pohjois-Karjalassa ovat siis kokonaisuutena selvästi nousseet, mutta lintuasema on edelleen kaksinkertaistanut tuon määrän.

Lintuasemalla rengastetuista yli 60 000 linnusta on vuoden 1994 loppuun mennessä saatu 67 ulkomaista löytöä. Löytötodennäköisyys on siis 0.1 % eli tuhannesta rengastuksesta keskimäärin yksi johtaa ulkomaiseen löytöön. Kotimaiset löydöt Pohjois-Karjalan ulkopuolelta (60) mukaan lukien löytötodennäköisyys nousee 0.2 %:iin. Mahdollisuus löytöön vaihtelee kuitenkin huomattavasti lajista riippuen. Niinpä kolmestatoista asemalla rengastetusta tavista on neljä ulkomaista löytöä (löytöprosentti 31 %), 184 naurulokista 9 löytöä (5 %), mutta lähes 20 000 pajulinusta vain yksi löytö (0,005 %).

Löydöistä suurin osa, 60 on Euroopasta. Afrikasta on tullut viisi löytöä ja Lähi-Idästä ja Siperiasta yksi. Lisäksi on 26 kontrollia muissa maissa rengastetuista linnuista. Näistä 15 koskee kahdella Laatokan itärannalla sijaitsevalla lintuasemalla rengastettuja hömö-, pyrstö- ja sinitiaisia, jotka tullaan käsittelemään omassa katsauksessaan. Lisäksi 1994

saadusta sveitsiläisestä kontrollista ei vielä ole saatu tietoa.

LÖYTÖTAVOISTA

Rengaslöytöjä analysoitaessa on pidettävä mielessä, että eri syistä johtuen löytöjen alueellinen jakautuminen ei välttämättä vastaa lintujen todellista alueellista jakautumista. Rengaslöydön saaminen tiheään asutulta alueelta on todennäköisempää kuin harvaanasutulta. Tämä johtuu paitsi suuremmasta ihmistiheydestä (jolloin kuolleen linnun joutuminen jonkun käsiin on todennäköisempää), myös siitä, että tällaisella alueella lintujen kuolema useammin johtuu joko suoraan (tapaminen) tai välillisesti (törmäykset autoihin ja rakennuksiin, kissa) ihmisen toiminnasta.

Erityisen suuri merkitys on metsästyksellä lajista, jonka metsästys on sallittu jollakin alueella ja kielletty toisella, on varmasti suurempi todennäköisyys saada löytö ensin-mainitulta (esim. Saurola 1977). Yksi syy siihen miksi Pohjois-Euroopassa rengastetuista linnuista kertyy enemmän löytöjä Länsi- kuin Itä-Euroopasta on ilmeisesti se, että idässä ihmiset eivät osaa lukea länsimaisia kirjaimia. Höytiäisen lintuaseman löytöaineisto on vielä niin pieni, että kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä löytötapojen vaikutuksista löytöihin ei voida tehdä.

Selvästi suurin osa löydöistä on kuitenkin nimemenomaan tapetuista linnuista (24 kpl, 38%). Varsinkin sorsien ja kahlaajien, mutta myös rastaisten kohdalla tämä on yleisin löytötapa. Kaikki löydetty tavit oli ammuttu, samoin suurin osa taivaanvuohista, molemmat jänkäkurpat, valkoviclo ja toinen suokukoista. Listalla ovat edelleen räkätti- ja punakylkirastas sekä naurulokki, niittykirvinen ja punarina. Seuraavaksi eniten (12, 25%) löytöjä on tullut tuntemattomasta syystä kuolleista linnuista. Ilahduttavasti kolmanneksi suurin ryhmä ovat kontrolloidut linnut (12, 19%) eli lintu on

pyydystetty ja jälleen vapautettu (tai rengas muuten luettu). Muita löytötapoja ovat linnun törmääminen ikkunaan tai autoon (6, 10%), joutuminen kissan tappamaksi (3, 5%) sekä löytyminen sairaana tai nälkiintyneenä (2, 3%).

LAJIKOHTAINEN TARKASTELU

Jouko Tiussa on katsauksissaan (1981, 1983, 1987a, 1987b) tarkastellut Pohjois-Karjalassa rengastetuista linnuista saatuja löytöjä. Aseman löytöjä tarkasteltaessa näitä käytetään vertailupohjana. Viimeisissä näistä katsauksissa on jo mukana joitakin aseman löytöjä, jotka yhtenäisyyden vuoksi kuitenkin käsitellään myös tässä.

Seuraavassa käydään lajeittain läpi Höytiäisen lintuasemalla rengastettujen lintujen löytöaineisto. Kunkin lajinimen perässä on suluissa kaksi lukua. Ensimmäinen tarkoittaa lajin rengastusten kokonaismäärää, toinen ulkomaisten löytöjen määrää. Tekstissä kommentoidaan lisäksi mielenkiintoisimpia kotimaisia Pohjois-Karjalan ulkopuolelta saatuja löytöjä. Kartoissa löytöpaikkoja ja Höylaksella kontrolloitujen lintujen rengastuspaikkoja ei ole eritelty vaan tämä käy ilmi lajitekstistä.

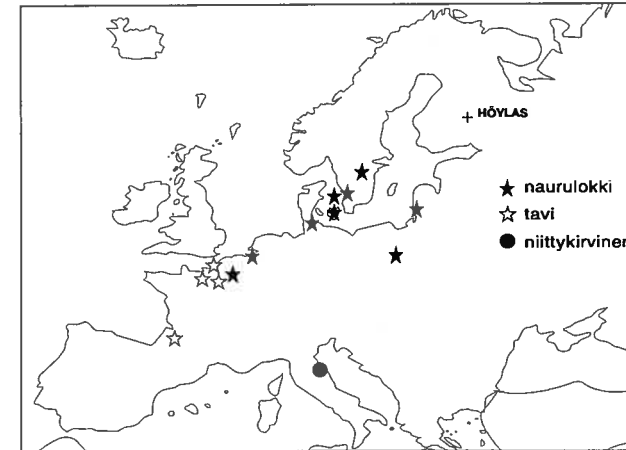
Tavi (*Anas crecca*) (kuva 1) (13,4). Kaikki neljä löytöä ovat Ranskassa ammutuista linnuista, kolme loka-, marras- ja joulukuulta hyvin suppealta alueelta Kanaalin rannikolla, neljäs Etelä-Ranskasta helmikuulta. Aikaisemmista pohjoiskarjalalaisista löydöistä pari on idempää, Italiasta ja Romaniasta, yksi aseman löytöjen tapaan Ranskasta. Pohjois-Karjalan tavit näyttävät siis talvehtivan lähinnä Länsi-Euroopassa, mutta myös muualla Keski- ja Etelä-Euroopassa.

Suosirri (*Calidris alpina*) (kuva 2) (105,0). Asemalla rengastetuista suosirreistä ei ole yhtään löytöä, mutta toukokuussa -85 takatalven suistoon pysäyttämästä usean sadan yksi-

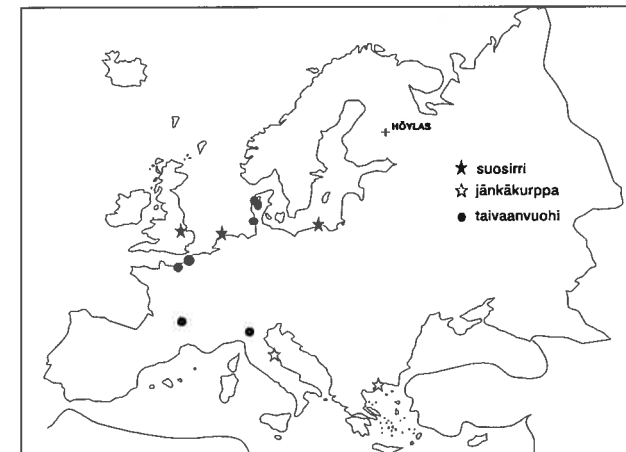
lön suosirriparvesta saatiin peräti viisi muualla rengastettua lintua: Englannista ja Puolasta molemmista kaksi ja Hollannista yksi. Vanhin näistä oli rengastettu 10 v 10 kk aikaisemmin vanhana lintuna heinäkuussa Englannissa, joten sen ikä oli vähintään 13 vuotta. Aikaisemmin Höytiäisen kanavan suistossa rengastetuista suosirreistä on neljä löytöä samalta suunnalta kuin em. kontrollit: Hollannista, Ranskasta ja kaksi Englannista. Pohjois-Karjalan kautta muuttavat suosirrit talvehtivat Pohjanmeren ja Kanaalin rannikoilla sekä Englannin että Manner-Euroopan puolella. Puolan kontrollit osoittavat, että ainakin osa muutosta tapahtuu Itämeren itäpuolitse.

Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*) (kuva 2) (258,7). Asemalla rengastettavat taivaanvuohet muuttavat hyvin selväpiirteisesti lounaaseen. Löydöistä kolme on Tanskasta loka-, marras- ja joulukuulta. Ranskasta on myös kolme löytöä, kaksi joulukuulta Kanaalin rannikolta, kolmas etelämpää tammikuulta. Lisäksi on yksi löytö lokakuun puolivälistä Italiasta. Aikaisemmista rengastuksista on löytö Pohjois-Irlannista. Löydöistä voi päätellä, että taivaanvuohet talvehtivat laajalla alueella Länsi-Euroopassa Brittein saarilta pohjoisessa Välimeren ympäristöön etelässä. Samalle alueelle lienee ollut matkalla myös Hangosta lokakuun loppupuolella ammuttuna löytynyt lintu.

Jänkäkurppa (*Lymnocyrtus minimus*) (kuva 2) (91,2). Cramp & Simmonsin (1983) mukaan Pohjois-Euroopan jänkäkurpat talvehtivat pääasiassa Pohjanmeren rannikoilla ja muualla Länsi-Euroopassa, mutta talvihavaintoja on myös Afrikasta laajalta alueelta Senegalista Etiopiaan. Suomalaisista linnuista on ainakin kaksi löytöä Ranskasta, löytö ja kontrolli Brittein saarilta ja kontrolli Tanskasta. Aseman löydöt kuitenkin viittaavat enemmän talvehtimiseen itäisen Välimeren piirissä tai vielä etelämpänä: syysmuutolla rengastetuista linnuista molemmat löytyivät seuraavana talvena, toinen Kreikasta tammikuussa, toinen Italiasta maaliskuussa. Talvehtivatko Pohjois-Karjalan läpi muuttavat jänkäkurpat pääasiassa tällä alueella jää lisälöytöjen selvittäväksi.

Kuva 1. Höylaksen tavi-, naurulokki- ja niittykirvinlöydöt.

Kuva 2. Höylaksen suosirri-, taivaanvuohi- ja jänkäkurpalöydöt.

Valkoviklo (*Tringa nebularia*) (10,1). Yksi löytö Italiasta lokakuun lopulta. Lintu tuli ammutuksi matkallaan talvehtimisalueille Länsi-Afrikassa.

Suokukko (*Philomachus pugnax*) (kuva 3) (212,2). Suokukosta on kaksi aseman kaukaisinta löytöä. Heinäkuussa -90 rengastettu naaras kontrolloitiin seuraavan vuoden lokakuussa Senegalissa Länsi-Afrikassa. Elokuussa -86 rengastettu naaras taas ammuttiin Jakutiassa Itä-Siperiassa toukokuussa -91. Löytöjen välinen etäisyys Joensuuun kautta mitattuna on 11 000 km. Siperiassa pesivät suokukot muuttavatkin tunnetusti mm. Suo-

men kautta talvehtimaan Länsi-Afrikkaan (esim. Alerstam 1993). Kaikkiaan asia ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen. Esimerkiksi suistossa aiemmin rengastetuista suokukoista on kaksi löytynyt samana syksynä n. 500 km:n päästä kaakosta, yksi Puolestaan Saksasta. Saurolan (1977) mukaan suokukot muuttavatkin syksyllä Suomesta tasaisesti eri suuntiin lounaan ja kaakon välille.

Naurulokki (*Larus ridipundus*) (kuva 1) (184,9). Kaikki naurulokit on rengastettu poikasina suiston koloniasta, joten löydöt kertovat varmasti pohjoiskarjalalaisten lintujen liikkeistä. Suurin osa löydöistä asettuu

Kuva 3. Höyläksen suokukko-, kirjosieppo- ja satakielilöydöt.

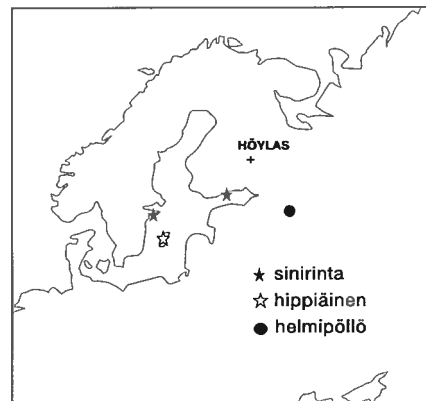
selväpiirteisesti muuttomatkan varrelle Ruotsista (2 elokuussa) Tanskaan (2 loka- ja marraskuussa) ja Pohjois-Saksaan (1 marraskuussa) sekä talvehtimisalueille: Belgia marraskuussa, Hollanti tammikuussa. Samasta suunnasta ovat lähes kaikki muistakin rengastuksista saadut löydöt (n. 60), osa myöskin Ranskasta ja Englannista. Sekä aseman linnuista (Liettua, Puola) että muista rengastuksista (Venäjä 2, Latvia, Puola) saadut löydöt Itämeren itäpuolelta osoittavat muuttoa tapahtuvan myös tätä kautta, joskin vähemmän. Osa Pohjois-Euroopan naurulokeista seurailee suuria jokia mantereen poikki Itämeren etelärannalta Keski- ja Etelä-Eurooppaan (Cramp & Simmons 1983). Aseman Puolan löytö onkin lokakuulta sisämaasta, lisäksi muista rengastuksista on saatu löydöt Jugoslaviasta ja Italiasta.

Helmipöllö (*Aegolius funereus*) (kuva 4) (58,1). Yksi löytö Suomen ulkopuolelta: syysvaelluksella -87 rengastettu lintu löytyi seuraavan vuoden joulukuussa Venäjältä 500 km kaakkoon Joensuusta. Suurimmaksi osaksi helmipöllöt vaeltavat kuitenkin mitä ilmeisimmin länteen. Tätä osoittavat kaksi syksyllä rengastetuista seuraavalla pesimäkaudella saatua löytöä Hämeestä (Viljakkala ja Padasjoki). Samasta suunnasta ovat muidenkin

rengastusten löydöt (Vehmersalmi, Nousiainen, Hanko, Säppi, Nauvo ja Ruotsi (2)). Esimerkiksi Pohjanlahden rannikolla rengastettuja helmipöllöjä on kontrolloitu Baltian lintuasemilla Itämeren itärannikolla samana syksynä. Se osoittaa osan helmipöllöistä vaeltavan myös etelään yli Suomenlahden. Aseman Venäjän löydössä saattaa olla kysymys linnusta, joka on vaeltanut samaa tietä etelään ja palannut sitten keväällä koilliseen ja päätyntä näin etelään lähtöalueistaan.

Pikkutikka (*Dendrocopus minor*) (62,0). Ei kaukolöytöjä omista rengastuksista, mutta Hangon lintuasemalla syksyllä -93 rengastettu nuori naaras kontrolloitiin asemalla toukuussa -94. Tämä osoittaa ainakin osan syksyisin vaeltavista pikkutikoista palaavan myös keväällä takaisin kohti lähtöalueitaan.

Niittykirvinen (*Anthus pratensis*) (kuva 1) (345,1). Ainoa löytö syksyllä -86 rengastetusta linnusta marraskuulta -88 San Marinon minivaltiota keskellä Italiaa lajin tyypillisellä talvehtimisalueella.

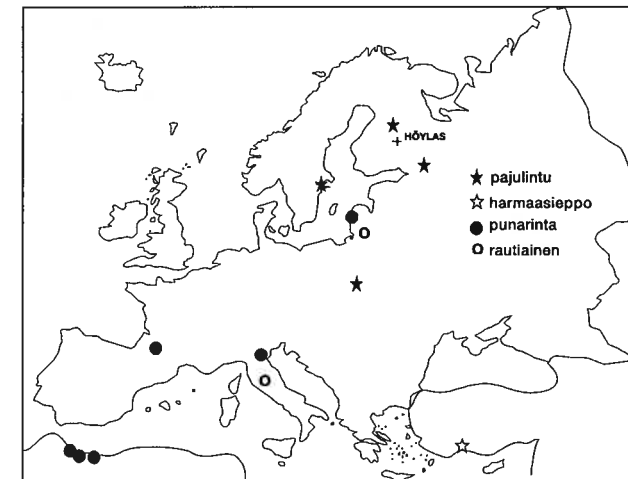
Kuva 4. Höyläksen helmipöllö-, hippiaäis- ja sinirintalöydöt.

Rautiainen (*Prunella modularis*) (kuva 5) (122,2). Toinen löytö on ilmeisesti talvehtimisalueelta Italiasta marraskuussa, toinen kevätmuuttoreitin varrelta Liettuasta huhtikuussa.

Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*) (kuva 5) (19 840,1). Rengaslöydön saaminen pajulinnusta on todella työn takana. Tähän mennessä asemalla rengastetuista lähes 20 000 pajulinnusta on vain yksi ulkomainen löytö: elokuussa -92 rengastettu lintu joutui kissan kynsiin Puolassa 1420 km etelälounaaseen Joensuusta syyskuun puolivälissä. Ruotsissa Tukholman eteläpuolella elokuussa -84 rengastettu pajulintu puolestaan löytyi aseman verkosta toukokuussa -85. Toinen ulkomainen kontrolli on toukokuulta -94, kun venäläisellä lintuasemalla Laatokan itärannalla syyskuussa -93 rengastettu lintu kontrolloitiin asemalla.

Hedenström & Petterssonin (1987) mukaan pohjoisruotsalaiset ja suomalaiset pajulinnut muuttavat itäisen Euroopan kautta talvehtimaan Itä- ja Etelä-Afrikkaan, kun taas eteläruotsalaiset ja -norjalaiset lajitoverit muuttavat Länsi-Euroopan kautta ja talvehtivat Afrikassa lännempänä ja pohjoisempana. Puolan löytö ja Venäjän kontrolli tukevat tätä hyvin.

Ruotsalaisen kontrollin kohdalla saattaa olla kysymys linnusta, joka syksyllä on muuttanut Tukholman tienoilta Itämeren yli Baltiaan ja siitä eteenpäin ja keväällä valinnut tai ajautu-

Kuva 5. Höyläksen rautiais-, pajulintu-, harmaasieppo- ja punarintalöydöt.

nut itäisemmälle muuttoreitille. Asemalla rengastettavien pajulintujen pesimäalueita osoittanee pesimäaikainen löytö Sotkamosta.

Hippiäinen (*Regulus regulus*) (kuva 4) (861,1). Ainoa löytö lajille tyypillisestä muuttosuunnasta: syyskuussa rengastettu lintu törmäsi lokakuussa ikkunaan Gotlannin saarella.

Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*) (kuva 3) (1066,2). Molemmat löydöt ovat pesäpoikasinarengastetuista linnuista lajille tyypilliseen tapaan lounaasta muuttoreitin varrelta (Espanja lokakuussa) ja talvehtimisalueelta (Marokko helmikuussa). Samaa suuntaan Saksasta Liberiaan asettuvat myös aiemmat 11 löytöä Pohjois-Karjalan kirjosiepoista.

Harmaasieppo (*Muscicapa striata*) (kuva 5) (494,1). Yksi löytö syysmuuton varrelta: elokuussa -91 nuorena rengastettu löytyi syyskuussa -93 Turkin etelärannikolta. Harmaasiepon talvehtimisalue sijaitsee eteläisessä Afrikassa (Fransson 1986), mistä on neljä löytöä suomalaisista linnuista (ainoat Pohjoismaista). Yksi harmaasieppo on löytynyt heinäkuussa Taivalkoskelta osoittaen missä aseman kautta muuttavat harmaasiepot pesivät.

Punarinna (*Erithacus rubecula*) (kuva 5) (1436,6). Punarinna on keskipitkän matkan muuttaja, jonka päämuutusuunta on lounas. Talvehtimisalue sijaitsee läntisen Välimeren piirissä. Tämän vahvistavat myös lintuaseman löydöt. Viisi niistä koskee syysmuutolla rengastettuja ja samana syksynä tai talvena löytyneitä lintuja: Latviassa Papen lintuasemalla lokakuussa, Venetsian lähellä joulukuussa, Etelä-Ranskassa marraskuussa ja Marokossa marras- ja tammikuussa. Kolmas Marokosta tavattu rengastettiin syyskuussa -87 ja joutui kissan tappamaksi helmikuussa -89.

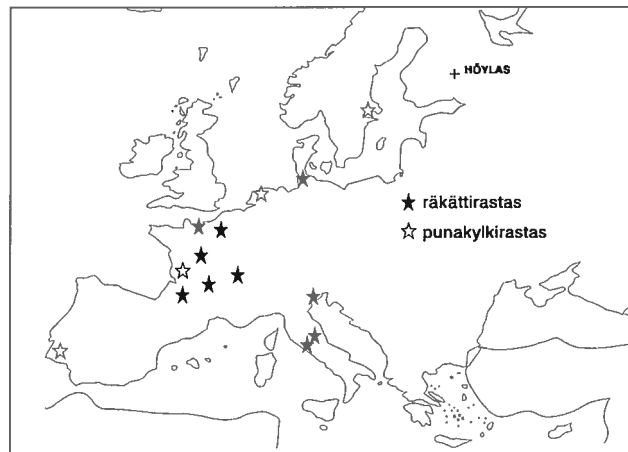
Saurolan (1983) mukaan kaikki punarinnat muuttavat syksyllä lounaaseen ja talvehtimisalue määräytyy lähtöalueen mukaan. Sen perusteella Pohjois-Karjalan punarintojen pitäisi talvehtia suomalaisista eniten idässä. Aseman ja aikaisempien löytöjen (Italia, Ranska, Espanja) perusteella ne kuitenkin näyttävät talvehtivat samalla alueella kuin muutkin.

Sinirinta (*Luscinia svecica*) (kuva 4) (598,1). Syksyllä -90 rengastettu nuori naaras kontrolloitiin seuraavan vuoden toukokuussa Ruotsissa Tukholman eteläpuolella. Keväällä -87 rengastettu samoin nuori naaras puolestaan kontrolloitiin keväällä -90 etelärannikolla Porvoon maalaiskunnassa. Pohjois-Skandinavian sinirinnat muuttavat kaakkoon ja tal-

vehtivat Pakistanissa ja Luoteis-Intiassa (Staa-v 1975). Löydöt osoittavat lajin muuttavan eri reittejä eri vuosina ja kenties myös pesivän eri alueilla. Järvinen (1994) onkin Kilpisjärvellä todennut paikallisen sinirintapopulaation yksilöiden vaihtuvuuden olevan suuri: vain harvoista pesivinä tai pesäpoikasina rengastetuista linnuista on saatu kontrolloita seuraavina vuosina. Erityisesti tämä pätee naaraslin-tuihin, joita asemankin löydöt koskevat.

Satakieli (*Luscinia luscinia*) (kuva 3) (2,1). Kahdesta satakielirengastuksesta toinen on tuottanut löydön Afrikasta: keväällä -88 rengastettu löytyi seuraavan vuoden syyskuussa Egyptistä Välimeren etelärannikolta. Aikaisemmista rengastuksista on yksi löytö Syyriasta. Suomalaisten satakielten talvehtimisalueesta on viitteenä vain Keniassa muuttomatkalla rengastetun linnun löytyminen Lappeenrannasta. Talvehtimisalue sijaitsee ilmeisesti etelämpänä Afrikassa (Saurola 1994).

Punakylkirastas (*Turdus iliacus*) (kuva 6) (750,4). Punakylkilöydöt asettuvat todella näitisti syysmuuttoreitille ja talvehtimisalueelle niin ajallisesti kuin paikallisesti: lokakuussa Ruotsista ja Hollannista, joulukuun alussa Ranskasta ja jouluaattona Portugalista. Samalta suunnalta ovat myös suurimmaksi osaksi aikaisemmat löydöt (24).

Kuva 6. Höylaksen punakylkirastas- ja räkättirastaslöydöt.

Alerstamin (1981) mukaan punakyljet jopa Suomea ja Pohjois-Venäjää myöten liikkuvat alkusyksystä länteen ja kerääntyvät lähinnä Etelä-Norjaan. Sieltä syksyllä lähtevät punakylkirastaat valitsevat muutos suunnan vallitsevan tuulen mukaan. Jos tuuli on koillisesta, kun linnut ovat valmiita muuttamaan, ne muuttavat lounaaseen, jos taas luoteesta, ne muuttavat kaakkoon. Sama yksilö voisi näin eri vuosina päätyä täysin eri alueille talvehtimaan. Pohjois-Karjalassa rengastetuista punakylkirastaista on kaksi löytöä kaukaa kaakosta (Turkki, Georgia). Se saattaa olla merkki siitä, että sama pätee myös suomalaisiin punakylkiin.

Räkättirastas (*Turdus pilaris*) (kuva 6) (746,10). Räkättirastaita on rengastettu tasa-tahtiin punakylkien kanssa, mutta löytöjä on kaksi kertaa enemmän. Suurin osa molempien lajien löydöistä on ammutuista linnuista, joten räkättirastas isompänä ja enemmän suurissa parvissa viihtyvänä joutuu ilmeisesti useammin ammutuksi kuin punakylkirastas. Räkättirastaslöydöt keskittyvät Länsi-Eurooppaan ja lähinnä Ranskaan (6) neljän muun ollessa Italiasta (3) ja Saksasta. Löydöt muista rengastuksista (13) ovat samalta alueelta. Lokakuussa 1994 Italiassa pyydykseen joutunut räkätti oli rengastettu jo syksyllä 1985, noin yhdeksän vuotta aiemmin.

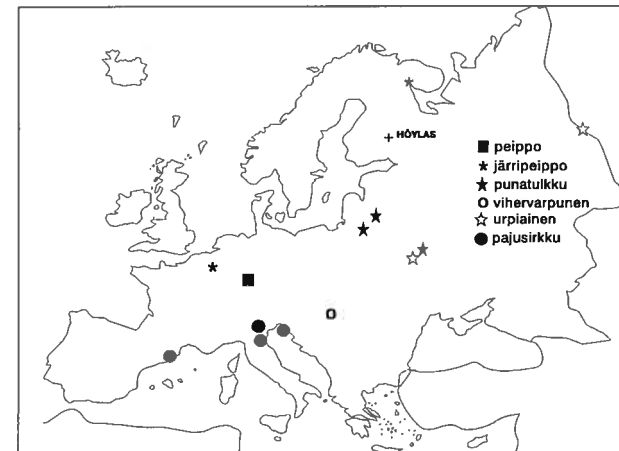
Siniäinen (*Parus caeruleus*) (1990,0). Sini-

taisestä ei ole ulkomaisia löytöjä ja laji käsitellään erikseen muiden vaelluslintujen kanssa. Tässä ansaitsee tulla kuitenkin mainituksi syksyllä -94 asemalla kontrolloitu vanha koiras, joka oli rengastettu Sveitsissä. Tarkasta rengastusajasta ja -paikasta ei ole vielä tietoa, mutta kontrolli osoittaa sinitiaisten joskus ulottavan vaelluksensa varsin kauas.

Järripeippo (*Fringilla montifringilla*) (kuva 7) (309,0). Järripeipporengastukset eivät ole tuottaneet löytöjä. Sen sijaan kaksi ulkomaista kontrollia on tehty asemalla. Belgiassa lokakuussa -91 rengastettu järri löytyi asemalta toukokuussa -92. Keväällä -94 kontrolloitiin nuori koiras, joka oli rengastettu edellisvuoden syyskuussa Kantalahdessa, Vienanmeren lahden perukassa. Lintu oli ilmeisesti syntynyt jossain Kuolan alueella ja palaamassa talvehtimisalueiltaan, jotka toisen kontrollin mukaan näyttäisivät sijaitsevan Länsi-Euroopassa.

Peippo (*Fringilla coelebs*) (kuva 7) (734,1). Peiposta on tullut vain yksi ulkomainen löytö lajin normaalista muutos suunnasta Etelä-Saksasta.

Punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*) (kuva 7) (1735,2). Saurolan (1979b) mukaan näyttää siltä, että suomalaiset punatulkkut muuttavat hyvin vaihteleviin suuntiin eivätkä ole kovin uskollisia tietyille talvehtimisalueelle, vaan

Kuva 7. Höylaksen järripeippo-, peippo-, punatulkku-, vihervarpunen-, urplainen- ja pajusirkkulöydöt.

saattavat viettää talvensa hyvinkin kaukana edellisen talven alueesta. Ainakin jälkimmäistä tukee helmikuussa -90 rengastettu punatulkuu, joka kuoli lähes päivälleen vuoden päästä Liettuassa 820 km etelään Joensuusta. Toinen löytö ja kontrolli ovat myös etelän suunnalta. Syysmuutolla -86 rengastettu tavattiin tammikuussa -87 Valko-Venäjältä ja Liettuassa marraskuussa -89 rengastettu kontrolloitiin asemalla huhtikuussa -91.

Muut pohjoiskarjalaiset löydöt ovat selvästi enemmän hajallaan: Ruotsista (4), rajan takaisesta Karjalasta (2), Valko-Venäjältä ja Tšekkoslovakiasta. Etäisin kotimainen löytö on Utajärveltä Oulun läänistä huhtikuulta. Kaksi muuta Pohjois-Karjalan ulkopuolista löytöä ovat myös kevätmuuttokaudelta, mutta lähempää Varkaudesta ja Heinävedeltä.

Vihervarpunen (*Carduelis spinus*) (kuva 7) (1294,1). Ainoa löytö syyskuussa -85 rengastetusta saman vuoden joulukuulta Unkarista. Aikaisemmista rengastuksista saadut löydöt ovat lähempää: Italia (3), Saksa ja Ranska.

Urpainen (*Carduelis flammea*) (kuva 7) (1583,2). Vaeltavat urpiaiset kiertävät laajalla alueella koko Euraasian mantereiden pohjoisosissa. Tätä osoittavat myös aseman löydöt, joista toinen on Valko-Venäjältä (1200 km etelään) ja toinen Uralilta (1770 km itään). Erityisesti sitä todistaa Juha Miettisen (ei asemalla) rengastama urpiainen, joka ensimmäisenä suomalaisena rengaslintuna löysi tiensä Kiinaan toiselle puolen mannerta.

Keltasirkku (*Emberiza citrinella*) (1085,0). Keltasirkusta ei ole ainoatakaan löytöä tai kontrollia ulkomailta. Siitä huolimatta tai juuri siksi se ansaitsee tulla mainituksi. Asemalla suuremmissa määrin rengastettavista lajeista keltasirkku tuntuu olevan tiukimmin paikkalintu. Ainoa kauempaa tullut löytö on talvella -88 rengastettu naaras, joka löytyi kolme vuotta myöhemmin Kirkkonummelta. Muistakaan rengastuksista ei ole tullut löytöjä Kuopiota, Nilsijää ja Mikkeliä kauempaa.

Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) (kuva 7) (2396,4). Neljästä löydöstä kolme on hyvin suppealta alalta Adrianmeren pohjoispäästä alle 200 km:n päässä toisistaan. Näistä kaksi

27.7.-92 rengastettua muuttivat lähes yhtä "siipeä" Joensuusta Välimerelle: toinen kontrolloitiin 10.11.-92 Slovenian, toinen 21.11.-92 Italian puolella. Kolmas oli 9.9.-90 rengastettu pajusirkku, joka löytyi tammikuussa -92 Italiasta läheltä Riminiä. Toinen samana päivänä rengastettu puolestaan kontrolloitiin saman vuoden joulukuussa Espanjassa. Kaikki neljä olivat rengastettaessa nuoria lintuja eli mitä todennäköisimmin Pohjois-Karjalassa kuoriutuneita. Ainoa muista rengastuksista saatu löytö on Sveitsistä eli lintu oli matkalla samalle talvehtimisalueelle kuin asemalla rengastetut.

LÄHTEET

- Alerstam, T. 1993: Bird Migration. - Oxford University Press 1993.
- Cramp, S. & Simmons, K 1983: The Birds of the Western Palearctic. Volume III. Waders to Gulls. - Oxford University Press 1983.
- Fransson, T. 1986: Flyttning och övervintring hos nordiska grå flygssnappare. - Vår Fågelvärld 45(1): 5-18.
- Hedenström, A. & Pettersson, J 1987: Migration routes and wintering areas of Willow Warblers *Phylloscopus trochilus* (L.) ringed in Fennoscandia. - Ornis Fennica 64(4):137-143.
- Järvinen, A. 1994: Sinirinta - Kilpisjärven lintu. - Kilpisjärvi Notes 13:1-16.
- Miettinen, J. 1981: Lintujen rengastus Pohjois-Karjalassa 1950-79. - Siipirikko 8(3): 123-134.
- Saurola, P. 1977: Suokukon muutosta rengaslöytöjen valossa. - Lintumies 12(1): 14-22.
- 1979: Punatulkuu - osittaismuuttaja. - Lintumies 14(4): 161-167.
- 1983: Miksi syyskuun ja lokakuun punarinnat talvehtivat eri alueilla. - Lintumies 18(3): 108-115.
- 1994. Saharan ylittäjät. Mitä rengaslöydöt kertovat kaukomuuttajien talvehtimisalueista. Linnut 29(3): 8-14.
- Staab, R. 1975: Flyttning hos nordiska blåhakar *Luscinia s. svecica*. - Vår Fågelvärld 34(3): 212-220.
- 1993: 1 000 tropikaterfynd. Vart flyttar värå långdistansflyttare. - Vår Fågelvärld 45(1): 6-15.
- Tiussa, J. 1981: Pohjois-Karjalassa rengastettujen lintujen löydöt v. 1951-1981. - Siipirikko 8(3): 135-152.
- 1983: Pohjois-Karjalassa rengastettujen lintujen löytökatsaus 1981-1983. - Siipirikko 10(3): 83-90.
- 1986: Lintujen rengastus Pohjois-Karjalassa 1980-84. - Siipirikko 13(3): 82-87.
- 1987a: Pohjois-Karjalassa rengastettujen lintujen löytökatsaus 1983-1987. I isot linnut. - Siipirikko 14(2): 47-53.
- 1987b: Pohjois-Karjalassa rengastettujen lintujen löytökatsaus 1983-1987. II varpuslinnut. - Siipirikko 14(3): 89-94.
- 1989: Lintujen rengastus Pohjois-Karjalassa 1985-88. - Siipirikko 16(3): 84-92.

Talvilinnut 1993/94 Pohjois-Karjalassa

Jouko Tiussa ja Jukka Matero

Johdanto

Talvi oli poikkeuksellisen lajirunas, yhteensä 70 lajia havaittiin varmuudella. Mielenkiintoisimpia ilmiöitä oli lapinpöllöjen massaesiintyminen. Myös muutamat harvinaisuudet ilahduttivat läsnäolollaan. Talvi oli sääoloiltaan varsin normaalia luokkaa, ja lisäksi marjatilanne oli varsin heikko, joten ainakaan nämä tekijät eivät selitä reipasta lajimäärää. Ehkä pääsyy löytyykin tehostuneesta retkeilystä.

Talvilintulaskennat

Talvella 1993/94 talvilintureittejä laskettiin Pohjois-Karjalassa yhteensä 19 (taulukko 1). Laskentoihin osallistuneet 17 harrastajaa kulkivat 48 laskennassa yhteensä 447 km, joten tavallisimpien talvilintujen esiintymisestä saatiin taas varsin hyvä kuva. Vuodenvaihteen joululaskentoja tehtiin perinteiseen tapaan eniten.

Taulukko 1. Pohjois-Karjalassa talvella 1993/94 lasketut talvilintulaskennat kunnittain.

	Reitit	Laskennat
Liekka	5	11
Joensuu	3	8
Juuka	3	8
Nurmes	2	5
Ilomantsi	2	5
Kitee	1	3
Liperi	1	3
Värtsilä	1	3
Kontiolahti	1	2
Yhteensä	19	48

Laskentojen tulokset ilmenevät taulukoista 2 ja 3. Taulukossa 3 on talven 1992/93 lukuihin tullut Eläinmuseon lisäysten ja korjausten johdosta merkittäviäkin muutoksia edellisessä katsauksessa esitettyihin lukuihin verrattuna.

Syksyn laskennan 16 reitillä havaittiin yhteensä 5 451 yksilöä lajimäärän ollessa 51. Syksyn kärkikolmikun muodosti talitiainen (1 200), urpiainen (879) ja varpunen (764). Marjalinnut olivat talvella 93/94 jo marraskuun alussa muilla mailla. Sen sijaan viivyttelyä vesi- ja lokkilintuja havaittiin vielä varsin monipuolisesti. Uutena lajina Pohjois-Karjalan talvilintulaskennoissa havaittiin merilokki (1 yks.) (ARK ei ole vielä hyväksynyt havaintoa).

Joululaskentojen 20 reitillä havaittiin lintuja jopa syyslaskentaa enemmän, 7 273 yksilöä (418/10 km). Yli kolmasosa kaikista nähdystä linnuista oli urpiaisia, joita havaittiin koko joululaskentahistorian suurin määrä (taulukko 3). Aiempi ennätys oli talvelta 1987/88. Myös punatulkuja nähtiin pitkistä aikaa paljon ja talven 1978/79 runsausennätys (41,1 yks./10 km) oli rikkoutua. Sinitiaisen runsastuminen jatkuu edelleen, ja 100 yksilön raja rikottiin ensimmäisen kerran P-Karjalassa. Joululaskennan erikoisuutena havaittiin 2 kymmyjoutsenta.

Kevätlaskennassa urpiaiset olivat jo vähentyneet huomattavasti, joten 10km kohti havaittiin enää 243 yksilöä. Yhdeksän lajia rikkoi 100 yksilön rajan kärkikolmikun ollessa varpunen, urpiainen ja keltasirkku. Harvinaisemmista reiteille osuneista lajeista mainittakoon varpuspöllö (1), harmaapäätikka (2) ja nokkavarpunen (1).

Taulukko 2. Talvilintulaskentojen tulokset Pohjois-Karjalassa talvella 1993/94.

Laji	Syys	Joulu	Uusinta
Silkkiuikku	1	-	-
Kyhmyjoutsen	-	2	-
Haapana	1	-	-
Tukkasotka	1	-	-
Pilkkasiipi	1	-	-
Isokoskelo	71	-	-
Kanahaukka	4	3	-
Varpushaukka	-	7	1
Pyy	7	6	9
Teeri	9	30	33
Metso	8	7	1
Kalalokki	4	-	-
Harmaalokki	32	-	-
Merilokki	1	-	-
Kesykyyhky	105	77	44
Varpuspöllö	-	-	1
Lapinpöllö	-	1	-
Harmaapäätikka	-	-	2
Palokärki	-	1	-
Pikkutikka	1	-	-
Pohjantikka	1	1	-
Käpytikka	118	114	53
Tilhi	58	1	1
Koskikara	-	1	1
Mustarastas	-	1	-
Räkättirastas	14	2	-
Punakylkirastas	1	-	-
Laulurastas	1	-	-
Lapinharakka	1	-	-

Lajikohtaisia tietoja

Kuikka Joensuun keskustassa nähty 7.12. 1 yks. (PM).

Joutsen Valtimolla ensimmäinen muuttaja jo 1.3. (HL) - tarkemmin kevään -94 muuttolintukatsauksessa.

Sinisorsa Joe Karsikon - keskustan alueella talvehti 1♂+3♀ (AP ym.). 21.11. sorsia oli 10 (MH,VJ), 7.12. 5 (PM). Eri puolilla Lieksaa yht. 10 talvehtivaa, joista lähes kaikki koiraita (EL). Juuan Kajoonkoskessa talvehtiva pari (E.Parikka) ja Polvelassa XII-I vaihteessa 2 yks. (Sandsted/HL). Tuupovaaran Myllykoskessa 22.2. 4♂+2♀ (PP,RS).

Hippiäinen	66	42	8
Pyrstötiainen	43	33	-
Hömötiainen	372	192	148
Töyhtötiainen	38	14	16
Kuusitiainen	20	10	8
Sinitiaainen	93	103	41
Talitiaainen	1200	709	428
Pähkinänakkeli	3	-	-
Puukiipijä	11	4	3
Närhi	80	44	24
Harakka	297	291	214
Pähkinähakki	1	-	-
Naakka	4	27	3
Varis	182	340	70
Korppi	13	12	11
Kottarainen	3	-	-
Varpunen	764	632	576
Pikkuvarpunen	187	236	184
Peippo	6	1	-
Järripeippo	-	6	-
Viherpeippo	169	123	166
Tikli	2	-	-
Vihervarpunen	10	4	20
Urpiaainen	879	2669	484
Tundraurpiainen	5	2	2
Pikkukäpylintu	7	7	-
Käpylintu	32	8	10
Taviokuurna	23	16	-
Punatulkku	245	658	256
Nokkavarpunen	26	-	1
Keltasirkku	230	836	467
Yhteensä yks.	5451	7273	3286
Lajeja	51	41	32

Haapana Joe Karsikossa 1 yks. 27.12. asti (monet).

Alli Joe Karsikossa 23.12. 1 yks. (HK).

Mustalintu Enon Uimaharjussa 24.2. 2♀ (PP).

Telkkä Joensuussa naaras ilmeisesti läpi talven. Enon Ahvenisilla 26.12. samoin naaras (HK,MO).

Isokoskelo Enon Uimaharjussa 6.-26.12. naaras (HK,AP).

Merikotka Lieksan Märjälähdellä 3.12. 1 yks. (T.Martiskainen)

Kanahaukka Havaintoja kertyi 13, joista ainakin osa lienee samoista. Esim. VH:lla 5 havaintoa Pol Kuorevaarassa ajalla 4.12.-9.2. Muut havainnot ovat tammi-helmikuulta: Vär 3, Kii 2, Nur 1, Kon 1 ja Rää 1.

Varpushaukka 20 havaintoa, ainakin valtaosa eri yksilöistä: Joe 5, Kon 5, Juu 2, Nur 2, Pyh 2 sekä Kit, Lip, Vär ja Ilo yksi kussakin.

Kotka Juuan kk:n ampumaradalla 8.3. 1 yks. (P.Nykänen/HL). Lip Susiahon kaatopaikalla viihtyi 7.-23.12. nuori lintu, joka on jo mainittu ARK-katsauksessa. Lieksan Timitrassa 29.12. matalalla lentänyt, lajiltaan määrittämätön kotka (P.Hiltunen)

Pyy Yleisestä, mutta piileksivästä metsäkanelinnusta ilmoitettu 9 havaintoa yhteensä 21 yksilöstä. Kon Aavarannalla (PM) ja Jakokoskella (MP) nähty tammikuun alussa samalla kertaa 4 pyytä ja Juuassa samoihin aikoihin kolmesti 3 (HL ym).

Riekko Kuusi tietoa, kaikki eri kunnista. Joe Rantakylässä 4.12. 1 yks. (AS). Lie Petroniemessä 28.12. 1 + runsaasti jälkiä (EL). Toh Kankaankylässä 14.2. 4 yks. ja Vär Sääperin Hiidenvaaralla 19.2. 5 yks. (HKi). Ilo Ukolanvaaralla keväällä 4.4. 1 (JHe). Juuan P-Vuokossa 23.2. 2 yks. jäljet (T.Timonen/HL).

Teeri Ilomantsin itäosissa melko vähän (AT), mutta yleensä kannat näyttäisivät olevan kasvussa, sillä 10-30 yks. parvista on runsaasti ilmoituksia. Suurimpia teeriparvia: Kon Selkie 28.2. 60 yks. (HK), Toh Vatala 8.2. n. 47 (AP,AV), Kon Varparanta 24.1. 40 (PM), Juu Paalasmaalla talven n. 40 (HKn) ja Lip Ylämylly 16.1. n. 35 (JMa).

Metso Yksittäisistä, pääosin koirasmetsoista 4 havaintoa Kontiolahdelta sekä 1 Tohmajärveltä ja Ilomantsista. Liperin Ylämyllyllä 14.11. 1♂+4♀ (JMa).

Fasaani Vär Niiralassa 1 läpi talven (HKi) ja Pyh Kettämönniemessä 17.1. 1 (AS).

Kalalokki Out Juojärvellä tammikuun alussa 1 yks. jäällä (Koistinen)

Harmaalokki Joensuun Karsikossa nuori yksilö 5.12. asti (AP ym.). Samanlainen "hiippaili" marraskuun alussa jo lumisella piha-alueella Joe

Karhunmäellä (R.Matikainen, JT).

Kesykyyhky Toh Kemien ja aseman yhteinen talvikanta n. 50 ja Vär Keskustan n. 25 (HKi). Juuan kk:n n. 20 yks. (HL).

Huuhkaja Ainoat ilmoitetut havainnot Värtsilästä: Patsola 12.2. 1 (J.Kolehmainen/HKi) ja Jänisvaara 31.3. 1 Ä (TE,HKi).

Hiiripöllö Kolme havaintoa. Lie Mähkössä törmäsi 9.1. ikkunaan selviytyen lentoon (L.Kähkönen/EL). Kon Romossa nähtiin 10.2. sähköpylvään päässä (L.Kurki/MP) ja Kon Pilkossa 11.3. 1 (AS).

Varpuspöllö 25 havaintoa on varsin paljon. Näistä 8 on HKi:n ja 6 on kerännyt HL. Kunnittain Juu 5, Kon 4, Toh 4, Vär 2, Pol 2 sekä Joe, Pyh, Kii, Kit, Rää, Lie, Nur ja Ilo 1 kussakin. Kaksi pöllöistä on rengastettu, toinen Joe Utrassa, jossa pöllö asusti XI-III ruokintapaikkojen kauhuna (HKä, JT).

Lehtopöllö Molemmat ilmoitetut havainnot Tohmajärveltä. Uudessa Värtsilässä 1 pihapiirissä läpi talven (Varpu Lavikainen/HKi) ja 10/11.3. 1 Ä kunnan alueella (AP,AV,PZ).

Viirupöllö Havaintoja kahdeksalta paikalta: Toh 4 (HKi) sekä Vär, Lie, Kon ja Pol yksi kustakin. Ravinnon saannin kannalta talvi oli kohtalokas, sillä peräti neljän pöllön on todettu kuolleen: Lieksan Tiensuussa 7.2. nuori ♂ kuolleenä, nälkiintyneenä (EL) ja Tohmajärveltä löydetty kuollut Kemiestä, Kaurilasta ja Oravaarasta (HKi). Polvijärvellä rengastettiin 22.3. 2kv yksilö (JMa, JS).

Lapinpöllö Poikkeuksellisen runsas esiintyminen Pohjois-Karjalassa. Erityisesti Hannu Kivivuoren, Hannu Lehtorannan ja Jukka Matoron kokoamia tietoja hiukan täydentäen päädyin noin 122 yksilön yhteismäärään, joka kunnittain jakautui seuraavasti: Toh 26, Juu 22, Pol 12, Vär 12, Kon 10, Kii 6, Eno 5, Joo 4, Lie 4, Out 4, Kit 3, Lip 3, Pyh 2, Rää 3, Ilo 1, Nur 1 ja Tuu 4. Ääräkunnista (Val ja Kes) ei ole tietoa. Ensimmäiset nähtiin XII alussa, esim. 9.12. eri osissa Juukaa 2 (PM), mutta valtaosa havainnoista keskittyi helmikuulle. Kuolleina löydettyistä on vain 5 tietoa, sillä vaelluslintu-tyyppisinä lapinpöllöt lähtivät noin 20.2. liikkeelle tavanmukaisilta paikoiltaan (HKi), joilla saattoi olla melkoisia kertymiä, kuten Vär Savi-

kon pelloilla 6-7 tai Toh Kankaankylässä 5. Pöllöjä rengastettiin 5 (JMa,JS). Viimeiset nähtiin III-IV vaihteessa: 29.3. Pol Ruvaslahti (J.Leppänen/HK) ja 3.4. Juu kk-Ruohosuo (JMa).

Helmpöllö Havaintoja, joista suurin osa on helmi-maaliskuun soidinpuputtajista on selvästi edellistalvea enemmän. Värtsilässä kuultiin 31.3. peräti 12 Ä (TE,HKi) ja muut 10 havaintoa jakaantuvat: Kon 5, Juu 2, Toh 2 ja Kit 1.

Palokärki Havaintoja tavalliseen tapaan noin kymmenestä "mustatikasta": yksilöt kunnittain Ilo 1-2, Joe 1-2, Kit 1, Kon 2, Rää 2, Toh 1 ja Vär 1.

Harmaapäätikka Pääosin "maallikkohavaintoja" runsaasti, noin 42 yksilöstä. Talviruokintapaikat ovat paljastaneet lajin oletettua runsaammaksi Pohjois-Karjalassa. HKi on koonnut tietojaTohmajärvellä 6, Värtsilässä 8 ja Kiteellä 1 yksilöstä, joista muutamat *Picus sp.* Samoin HL Juuasta 7 ja Nurmeksessa, MH Liperistä 1 ja Rääkkylästä 6 sekä VH Polvijärveltä ainakin 3 yksilöstä. Kon Jakokoskella ainakin 3 ja Romossa 1 (MP ym.). Ilo Kivilahdella 1.11. 1♀ (RP) ja Möhkössä 17.-19.11. 1♀, jonka AT rengasti. Lie Partalanmäellä 4.1. 1 (AK) ja 16.1. 1♂ (R.Tuomi/EL).

Käpytikka Itärajan kunnissa ilmoitusten perusteella normaalia runsaammin, kuten Värtsilässä (HKi) ja Ilomantsin Möhkössä, missä AT rengasti yhteensä 24. Lieksassa laji nähtiin kaikilla 9 til-kerroksella, yhteensä 37 yks.

Pikkutikka Vähälukuinen (verrattuna vaikka harmaapäätikkaan!). Kon Selkiellä 21.11. ♂ (HK), Jakokoskella 10.12. 1 (Nevalainen/MP) ja Riihikankaalla 9.1. 1 yks. (PM). Lie Timitassa 27.12. 1 (A.Hämäläinen/EL). Nurmeksen Huuhdissa 1 yks. koko maaliskuun (H.Vattulainen/HL). Rää Haapaniemessä 1 (HE).

Pohjantikka Havaintoja 14 yksilöstä eli edellistalvea enemmän. (Seuraavissa havainnoissa 1 yks., ellei toisin mainita.) Vär Patsolassa 2.1. (HKi), Joe Rantakylässä 6.1. (AS) ja Kon Riihikankaalla 16.1. ♂ (PM). Lie Kitsissä 24.2. 4 paloalueella ja 25.2. 1 Märijälähdellä (PT). Juuan kk:ssä lensi 30.12. ♂ ikkunaan (HL), 23.12. Halin Miikkalissa (K.Salmi/HL), 16.2. Tuopankankaalla ♂ + ♀ (PM) ja III alussa Vuokon Ruohoniemessä (HL). Nur Saramossa 27.2.

(Ylä-Karjala/HL).

Tilhi Edellistalvea paljon niukemmin. Lähinnä pikkuparvista eniten havaintoja Joensuusta: Mutalan-Rantakylän alueella 25.12. 1, 1.1. 19 ja 3.1. 27 yks. (AS) sekä 3.2. 5 yks. (TN), Niinivaaralla 15.12. n. 70, 17.12. n. 30 ja 6.2. 1 yks. (JT) sekä Keskustan-Mehtimäen-Kanervan alueella 3.1. 6+10, 20.1. 4, 1.2. 1 ja 9.2. 9yks. (JMa ym.). Lie keskustassa 21.12. 3, 4.1. 9 ja 27.2. 1 yks. (EL), Pyh Hammaslahdella 13.2. 3 yks. (JT), Vär Savikossa 22.2. 2 yks. sekä Toh asemalla 2.3. 2 (MH) ja Kemiessä 8.3. 3 yks. (HKi).

Koskikaroja tarkkailtiin huomattavan paljon. EL rengasti 19 ja kontrolloi 7 karaa eri puolilla Lieksaa ja yhden Enossa. Tuupovaarasta löytyi ainakin 16, joista 8 rengastettiin (JMa,A.Latja,JS). Näiden lisäksi karahavaintoja on kunnittain ainakin seuraavista yksilömääristä: Ilo 8-9, Eno 8, Lip 5 (1r.), Kii 4 (3r.), Juu 3, Kon 3 (1r.), Joe 1, Kii 1, Kit 1 ja Toh 1. Edellistalven n. 30 yks. tiedot tuplaantuivat n. 70 yks. yhteismäärään.

Punarinta Joensuun Asevelikylässä 28.11. 1 yks. (HK,AP).

Mustarastas Talvehtimishavaintoja ilmoitettiin vain läänin pohjoispuoliselta. 1 yks. Nur Huuhdissa (H.Vattulainen), Juuan Tuopanjoen koululla (Heikkinen/HL) ja Kopravaarassa (HL).

Räkättirastas Yksittäisiä lintuja nähtiin 1.12. Kon Selkiellä (HK), 3.1. Joe Repokalliolla (AP,AV), 6.1. Joe Rantakylässä (TN), 11.1. Lie Mähkössä (P.Parviainen/EL) ja 14.-22.2. Joe yliopiston luona (HM).

Hippiäinen Alun toistakymmentä ilmoitusta, useimmissa muutamia yksilöitä, enimmillään Joe Rantakylässä 25.12. 6 (AS) ja Lip Liperinsalossa 5.1. n. 10 (TN). Värtsilästä hävisivät marras-kuussa ja palasivat huhtikuun alussa (HKi).

Pyrstötiainen Varsin tavallinen, sillä tietoja pikkuparvista ilmoitettu Joe 11, Kon 7, Lie 3, Ilo 2, Juu 2, Lip 1 ja Vär 1, kuukausittain XI (ei varsinaista talvikatsauskautta) 3, XII 12, I 7 ja II 5.

Lapintainen Juuan Tuopankankaalla 23.2. 2 yks. (PM) ja Lieksan Pienellä Ritojärvellä 23.3. 1 (K.Tanskanen/EL).

Kuusitiaisia vieraili varsin yleisesti etenkin metsäseutujen ruokintapaikoilla. Toh Kostamossa kuului käyneen XII alussa jatkuvasti n. 20, kun "hömppiä" kävi vain 3-5 (Pirkko Salmela)! Värtsilässä yleisesti 1-3 yks./ruokintapaikka (HKi). Muiden kuntien havaintotivistelmä: Juu 12 yks./6 hav., Kon 3/3, Joe 3/2 (2 reng.), Kit 3/2, Lie 3/2, Nur 3/2, Rää 3/2, Ilo 3/1 (2 reng.), Lip 2/1 ja Pyh 1/1.

Sinitäinen Runsastuminen jatkuu hitaasti, mutta selvästi. Vuodenvaihteen laskennoissa nähtiin n. 15 yks. esim. Värtsilän keskustassa (HKi) ja Juuan kk:ssä (HL). Myös Joensuussa talvella keskimääräistä runsaammin (JT).

Pähkinänakkele MH on koonnut tilaston yli 20 lintulautanakkeleista loppusyksyn - alkutalven ajalta, mutta tarkemmat tiedot puuttuvat. Läpi talven on nakkeleita oleskellut Kon Koivuniemessä 3 yks. (PM), Ilo Möhkössä 2, jotka AT myös rengasti sekä Nur Huuhdissa (H.Vattulainen). Yksittäisistä linnuista on talvihavaintoja Joe Siilaisilta 29.12. (AS), kolmelta paikalta Juuasta (tiedot HL) ja kontrolloi 27.3. Lie Rauhalasta (EL).

Vihervarpusia pyöri vuodenvaihteessa ainakin Joensuun seudulla. - Kalevi Vuojolainen

Puukipijä Havaintoja ilmoitettu vain kymmenkunta, joista eniten MH:n Rää-Pyh-Kit-alueelta.

Lapinharakka Toistakymmentä "pikkupettoa" on löytynyt alueen keski- ja eteläosista. Havainnot aikajärjestyksessä: Pyh Mulo 8.12. 1 (HK,-AP), Rää Sangelahdi 20.12. 1 (MH), Kit Puhos 30.12. 1 (MH), Pyh Mulonsalo 15.1. 2 (AS), Lip Viinijärvi 16.1. 1 (AP,PZ), Vär Selkäkylä 1.2. 1 (T.Meriläinen/HKi), Pol Kuorevaara 12.2. 1 (VH), Vär Säpäri 19.2. 1 (JMa,JS), Rää Rasivaara 20.2. 1 (MH), Rää Jaama II 1 (MH,M.Visala), Pol Horsmanaho 28.2. 1 (TN) ja Vär kko 13.3. 1 (HKi).

Kuukkeli Liperin kolmelta paikalta rengastettu syksyllä 9 ja kontrolloitu 2 (JMa). Nurmeksessa 18.9. 3-4 ja Ilomantsissa Hanhisuon alueella 30.10. n. 3 (JMa,A.Voutilainen). Edellisten lisäksi myös varsinaisia talvihavaintoja: Kii Sykönvaaara 26.12. 2 (AS), Lie Vaaraniemi 16.1. 1 (M.Räsänen/EL), Lip Pahapohja 6.2. 1 (JHo,PP) ja keväällä 3.4. Ilo Niemipuro 1 (JHe). AT nähty lehdessä syyskalviset maallikkohavainnot Ilo Maukkulasta ja Tuu Eimisjärveltä.

Naakka Kymmenien Joensuun naakkojen lisäksi nähty vuoden vaihteessa 5 yks. Lieksan Riihivaaran kaatopaikalla (MO, J.Ryynänen).

Varis Ilmoitetuista kaatopaikkojen varismäärisistä mainittakoon Liperin XII n. 250 ja Joe Repokallion 8.1. n. 200 (HM). Juuan kk:ssä talvehti vain 2-5 yks. (HL).

Korppi Muutaman yksilön havaintoja varsin paljon. Suurimpia korppikeräytyksiä Lieksan Riihivaaran kaatopaikan 2.1. 18 yks. (MO), Juuan kk:n tarhojen 1.3. 19 yks. (JO) ja Rääkkylän Salokylän 23.12. 15 yks. (MH, TN).

Kottarainen Juuan Kannaksella 1.-8.12. 2 yks. (Nevalainen/ HL), sekä 21.11. Joe Rantakylässä 1 yks. lintulaudalla (MH).

Varpunen Värttilässä selvästi vähentynyt, laskennoissa (58+10+14) vain 39 % pikkuvarpusten määrästä. Joensuussakin syksyn pyyntitulot viittaa samaan suuntaan (JT).

Pikkuvarpunen Värttilän laskennoissa määrät reilusti varpusen yli, 76+75+60, 19.2. keskustassa n. 110 (HKi). Runsastunut huomattavasti Joensuussakin 90-luvulla. Esim. Pilkossa 18.2. n. 20 (MH) ja rengastettu Niinivaaralta 15 ja Karsikosta 10 (JT). Rää-Pyh-Lip alueella myös tavallinen, mutta ilmoitetut määrät pieniä.

Peippo Talvihavaintoja edellisvuotta vähemmän. Kon Kontioniemessä 1 läpi talven (U. Puustinen/MP). Joe Aavarannalla 11.12.1♂ (JMa). Kit kk:ssä 30.12. samoin 1k (MH, TN). Pol Martonvaarassa 14.1. 1 (VH). Ilo Möhkössä reng. 1♂ 7.11. ja Mutalahdessa 13.2. 2♂ (AT). Ilo Kivilahdessa 1♂ 27.1. asti (RP).

Järripeippo Nurmeksien Huuhdissa 1 joulukuun alussa (H. Vattulainen/HL).

Viherteippo on parissa vuosikymmenessä ottanut roolin eräänä taajamien tyyppisimmistä talvilinnuista. Esim. Kit kk:ssä 30.12. n. 60 (MH), Joe Karsikossa 8.1. n. 70 (HP, MP) ja Rää kk:ssä 20.2. n. 100 (MH). Joe Niinivaaralta pyydystetty 109yks., joista osa keväällä jo etelämpää palanneita (JT). Juuassakin määrät nousevat kymmeneen, esim. 23.12. 15 yks. ja 5.3. 28 yks. (HL).

Tikli Joe Repokalliolla 8.12. 1 yks. (monet) ja Karsikossa 3.1. 1 yks. (PM).

Vihervarpunen Havaintoja edellistalvea enemmän, pääosin Joensuusta: Rantakylässä 17.12. 1 (HM) ja 1 n. 5 (MH), hautausmaalla 24.12. Ä (AP), Yliopiston luona 30.12. n. 10 (JMa) ja Kanervalassa 20.1. n. 10 (JMa). Lisäksi Kon Jakokoskella 11.1. n. 18 yks. parvi (MP).

Urpainen Läpi talven yleisenä koko alueella, enimmäkseen 10-60 yks. parvina, joita saattoi samalla retkellä kohdata useampia. Koivun runsaan siemensadon ansiosta parvia näki metsissä, eivätkä ne ainakaan Joensuussa juurikaan vierailleet lintulauoilla. 140-200 yks. määriä nähtiin mm. Joe Pilkossa ja Ketunpesillä (JMa, JS), Kon Jakokoskella (MP) ja Riihikankaalla (PM). Ilmeisesti runsaus painottui läänin pohjoisempaan puoliskoon, sillä kaikki yli 200 yks. havainnot ovat Kon-Juualueelta: Kon Lippahivo 7.12. n. 500 (PM), Kon Selkie 21.12. n. 250 (HK), Juu Nunnanlahti 2.12. n. 200 (HL) ja Juu kk:n laskennassa 6.1. n. 475 yks. (JL, JO).

Tundraurpiainen Usein runsaus korreloi urpaisen kanssa, mutta nyt havaintoja oli poikkeuksellisen vähän. Kon Selkiessä 21.12. 1 yks. (HK). Juu kk:n laskennassa 6.1. 1 yks. (JL, JO). Katsauksen kokoajan (JT) ainoa varma havainto tuli vasta keväällä 10.4. rengastuksen muodossa Joe Utrassa.

Pikkukäpylintu Varsin niukasti. Kon Jakokoskelta 4 havaintoa II-III 1-2 yksilöstä (MP). Ilomantsin itäosissa vähän (AT). Juuasta 2 tietoa tll:sta, 6.1. kk:ssä peräti 7 yks. (JL, JO). (Muita Loxia-lajeista ei varmoja tietoja.)

Taviokuurna Kymmenkunta havaintoa, lähes kaikki alkutalvelta. Rää kk 21.11. n. 9 ja Pyh Niva 10 (MH, VJ). Joe hautausmaalla 24.12. (HK) ja Pilkossa 26.12. 1Ä (JMa). Kon keskustassa 8.12. 5 (MP). Enon Uimaharjussa 26.12. 5 (HK). Lie Vehkakankaalla 20.12. 1 (SK) ja Möhkössä 23.12. Ä sekä 29.12. 6+3 yks. (EL). Ainoa kevättalven havainto Lie Möhköstä: 9.3. 1♂ (AT).

Punatulkku Monen väisun talven jälkeen taas runsaasti ainakin Kontiolahtea (PM) ja Ilomantsia (RP) myöten. AT rengasti Ilo Möhkössä 76. Maaliskuun puoliväliin rengastettu Joe Utrassa 157 ja sen jälkeen keväällä 120 (JT, HKä), Joe Niinivaaralla vastaavasti 69 ja 110 (JT).

Nokkavarpunen ei ollut kovinkaan suuri "rari" alueen eteläpuoliskolla. Vär Säeperi-Savikko

Taulukko 3. Joidenkin talvilintujen yksilömäärät 10 reittikilometriä kohti joul- ja kevätlaskennoissa. Vertailun vuoksi myös edellisvuoden joululaskennan yksilömäärät sekä vuosien 1956/57 - 1993/94 joululaskentojen mediaanit (+/- -merkein on merkitty huomattavimmat muutokset pitkän aikavälin mediaaniin verrattuna).

Laji	Joululaskenta		Kevätlaskenta	
	1993/94	1992/93	56/57 - 93/94	1993/94
Teeri	1,7 (-)	1,3	6,4	2,4
Käpytikka	6,6 (+)	3,8	2,7	3,9
Varis	19,5	21,1	19,4	5,2
Harakka	16,7	18,4	18,5	15,9
Närhi	2,5	2,0	1,8	1,8
Talitiainen	40,8	54,8	30,2	31,7
Sinitäinen	5,9 (+)	4,2	0,3	3,0
Töyhtötiainen	0,8	0,9	0,8	1,2
Hömötiainen	11,0	12,0	13,4	11,0
Puukiipijä	0,2	0,3	0,3	0,2
Hippiäinen	2,4	2,7	2,0	0,6
Tilhi	0,1 (-)	254,8	1,3	0,1
Varpunen	36,3	45,9	45,3	42,7
Viherteippo	7,1 (+)	20,9	0,5	12,3
Urpainen	153,4 (+)	22,0	12,4	35,9
Punatulkku	37,8 (+)	12,7	10,2	19,0
Käpylinnut	0,9	4,3	0,8	0,7
Keltasirkku	48,1	35,0	31,3	34,6

7.11. 26 yks. kolmessa paikassa. Savikossa 18.1. n. 20 ja tämän jälkeen II-III 1-3 yks. monilla ruokintapaikoilla (HKi). Kit Piimäjärvellä 1 ja Toh Kemiessä 10.4. n. 5 (HKi). Toh Ristee 12.2. 2 yks. (MH, TN). Joe Niinivaaralla (Ensonk.) 5.12. ja 28.12. 1 yks., 6.1. 1♂ reng. ja 23.3. 2 yks. reng. (JT). Lähistöllä (Salmink.) näki Juhani Lumatjärvi 7.12. 2 yks. Kon Selkiellä 14.1. 1 yks. (HK, Mervi Paajanen). Ilo Kivilahdella 24.1.-10.3. enimmillään 13 (RP). Ilo Haapovaaralla 16.3. 9, 18.3. 7 ja 21.3. 5 (PP, TP). Ilo Issonjärvellä 30.3. 6 (Rauno Ratilainen). Juuan Paalasmaalla 2 yks. talven (Soini Kuiri/HL).

Pulmunen Lieksan Lamminkylässä 17.1. ainakin 10 yks. (EL).

Keltasirkku Suurimpia parvia: Juuan Vihetasuolla 1.12. n. 200yks. sänkipellolla (HL). Liperin kaatopaikalla 23.12. n. 200 ja Rääkkylän Miiskussa n. 300 kaurapellolla (MH).

Lajikohtaista katsausta päätettiin lyhentää siten, että pois voidaan jättää yleisiä lajeja, joista ei ole erityisempää huomionarvoista sanottavaa, kuten: hömötiainen, töyhtötiainen, talitiainen,

närhi ja harakka. Lisäksi alueella havaittiin harvinaisuuskatkaissa käsiteltävät alliaahka, merilokki, valkoselkätikka ja arokiuru. Epävirallinen yhteislajimäärä 70 on parhaaseen päähän sijoittuva.

Havainnoijat ja nimilyhenteet: (lomakkeen lähettäneet alleviivattu) Tuomo Eronen (TE), Hannu Eskonen (HE), Markku Halonen (MH), Veli Hassinen (VH), Jan Hemming (JHE), Jouni Hoffren (JHo), Hannu Huuskonen, Vesa Jouhki (VJ), Juuka: (Harri Kirjavainen (HKn), Aila Lehtoranta, Hannu Lehtoranta (HL), Jouni Lehtoranta (JL), Juha Ovaskainen (JO)), Hannu Kivivuori (HKi), Harri Kontkanen (HK), Harri Kämäräinen (HKä), Lieksa: (Ari Kokkonen (AK), Sami Korhonen (SK), Esko Lappi (EL), Marko Ojala (MO)), Jukka Matero (JMa), Heino Mertanen (HM), Pertti Mähönen (PM), Toni Nevalainen (TN), Petri Palviainen (PP), Riitta-Liisa Pankakoski (RP), Ari Parviainen (AP), Auli Patjas, Hannu ja Matti Piironen (HP, MP), Timo Poikonen (TP), Andreas Siivonen (AS), Jarno Sormunen (JS), Risto Sulkava (RS), Ari Tanskanen (AT), Jouko Tiussa (JT), Pertti Tolvanen (PT), Anssi Vähätalo (AV) ja Pentti Zetterberg (PZ).

Ajankohtaista

Rengastajakokous Joensuussa 28.-29.1.1995

Pitkälti Ari Tanskasen aktiivisuuden ansiosta Pohjois-Karjalan rengastajilla oli tilaisuus kokoontua perinteiseen rengastajakokoukseen Pohjois-Karjalan pääkaupunkiin, Joensuun Kimmeliin.

Vuotuinen rengastajakokous on aiemmin pidetty jo 25 kertaa; kerran on ennenkin kokoonnuttu Pohjois-Karjalaan, nimittäin Nurmeksen Bomballe vuonna 1982. Kokouksen tarkoituksena on mm. antaa rengastajille koulutusta erinäisiin rengastustyössä vastaan tuleviin tehtäviin sekä toimia rengastustoimiston ja rengastajakunnan välisenä yhteydenpitokanavana. Tällä kertaa kokouksen erityisenä teemana oli emopyynti, josta pidettiin oma pienoissymposiokin.

Pesivien emojen pyynti pesimäaikaan on oleellista monien lintujen populaatioekologiaa koskevien kysymysten selvittämiseksi. Emopyynti on välttämätöntä esimerkiksi monien lajien aikuislintujen kuolevuuteen vaikuttavien tekijöiden selvittämiseksi sekä poikaslintujen levittäytymisen (eli dispersaalin) mittaamiseksi. Tietenkin emopyynnin on tapahduttava turvallisesti, mihin kokouksessa kiinnitettiin myös huomiota.

Pohjois-Karjalan omilla rengastajilla oli vahva panos niin yleisesitelmässä, posterissa kuin työryhmissäkin. Ja kaiken huipuksi joensuulainen kaikille P-K:n lintuuhmisille tuttu Jouko Tiussa palkittiin kokouksessa vuoden 1994 rengastajakapokaalilla.

Ari Latja esitteli Höytiäisen lintuaseman toimintaa parillakin esitelmällä ja posterilla varsin monipuolisesti ja laajalti. Esimerkiksi syksyisten tiaisvaellusten tarkastelu tuotti mielenkiintoisia pohdintoja eri tiaislajien yllättävänkin erityyppisestä vaelluskäyttäytymisestä. Höytiäisen lintuaseman 10-vuotisen

toiminnan tuloksista on valmisteilla useita juttuja mm. rengaslöydöistä (tämä lehti), muuton fenologiasta (juhlanumero 1996) ja tiaisvaelluksista erityisesti.

Jouko Tiussa kertoi Joensuun Niinivaaran talviruokintapaikan pyynnestä, jotka tuntuivat paljastaneen joitakin muutoksia alueen talvilintulajistossa. Ari Lyytikäinen esitti todella komeita kuvia esitellessään Pohjois-Karjalan maakuntaa - varmasti kuvissa oli uusia näköaloja myös paikalliselle porukalle.

Petolintutyöryhmässä PKLTY:n petolintuvastaava Hannu Lehtoranta esitteli petolinturekisterin pohjalta viime kesänä käynnistettyä yhteistyötä Pohjois-Karjalan metsälautakunnan kanssa. Lautakunnan metsäsuunnittelijat koluavat varsin laajan metsäalueen (noin 700 - 800 km²) vuosittain ja samalla voidaan alueen petolinnun pesiin kiinnittää erityishuomiota esimerkiksi esittämällä muutoksia tavanomaisiin hakkuumenetelmiin pesien lähellä. Esitelmä herätti toisaalta kannustavia ja yhteistyön tärkeyttä korostavia kommentteja, toisaalta jossakin määrin varovaisia epäilyjä yhteistyön tulosten suhteen. Asko Kaikusalon ilmeikkäästä "Sitä sun tätä myyristä" - esitelmästä oli ehkä pääteltävissä, että myyräkannat olisivat Pohjois-Karjalassa nousussa ja siten pöllöjä pitäisi nyt olla viime vuotta enemmän.

Sunnuntaina jatkettiin Raimo Latjan johdolla kokousta ryhmätyöskentelyn muodossa. Risto Juvaste isännöi vesi- ja rantalintutyöryhmässä kiinnittäen huomiota mm. lokkien renkaiden lukumahdollisuuksiin kaatopaikoilla, satamissa ja toreilla. Kurkityöryhmässä Kimmo Koskela näytti omia kurkikuviaan viime kesän rengastusreissuilta. Jukka Matero puolestaan kertoi omista kuukelli-

puuhistaan varpuslintutyöryhmässä. Varpuslintutyöryhmässä muuten kaipailtiin haarpääskyntutkimuksen suomalaista käynnistäjää. Eteläsuomalaiset pitivät projektia itäsuomalaisten heinäna, koska heillä ei enää ole riittävästi pääskyjä tutkittavaksi. Noin 75 parin haarpääskypopula ilmeisesti riittäisi hyvin seurantaan. Haarpääskystähän on todennäköisesti alkamassa koko Euroopan laajuinen projekti. Joten onko kellään suhteita maalaisiäntiin, joiden navetoissa ja ladoissa moinen määrä pääskyjä pesisi.

Tikkojen tiimoilta Pohjois-Karjalan tikkarengastajat olivat Kimmo Martiskaisen johdolla keränneet tarkkaa tietoa tikkojen pesimäbiologiasta. "Ahkerimmat" käpytikat olivat kaivaneet todella mittavan kokoisia pesäkoljoja pesyeelleen. Koko maan valkoselkätikkakanta vaikutti melkein romahtaneen viime kesänä; ainoastaan 12 pesää löytyi. Vuodesta 1995 ennustettiin "kriittistä" koko suomalaisen valkoselkätikkakanan olemassaolon kannalta. Ensi keväänä pitäisi kuitenkin syksyn 1993 ennätysvaeltajajoukon olla pesimäiässä, jos ovat vain selvinneet hengissä tähän asti. Joten tarkkana P-K:nkin tikkamaila...

Harrastusvinkki

Tarkkaile kurkia - ilmoita värirenkaat

Joensuun seudulla on muutaman viime vuoden aikana rengastettu kurjen poikasika kauden näkyvillä värirenkailla. Liperin, Kontiolahden ja Pyhäselän kunnista on rengastettu yhteensä kymmenkunta poikasta. Ainakin kaksi viime kesänä rengastettua poikasta tavattiin myöhemmin syksyllä Rääkkylän Oravilahden pelloilla.

Poikasille on laitettu toiseen jalkaan "polven" yläpuolelle rengastusmaan (Suomi) osoittava kokokeltainen tai kelta-puna-keltainen rengas. Toisessa jalassa "polven" yläpuolella on yksilöllinen kolmiosainen tunnus, jossa on käytetty kuutta eri väriä. Etenkin tummempien värien (musta, vihreä

Tapani Veistola valotti vuoden 1995 LYL-projektin (ruisrääkkä) tavoitteita ja toteuttamista. Jokioisten maatalouden tutkimuskeskuksessa vaikuttava Jouko Alhainen piti ruisrääkän suojelun kannalta ongelmallisena velvoitekesannoinnin merkittävää vähenemistä EU:n myötä. Myös nykyisten niittokoneiden suuri nopeus ja "niittoterien" ulottuvuus koituvat ilmeisesti monien ruisrääkkäpoikueiden kohtaloksi.

Loppupuheenvuoroissa tuli yllätys, yllätys vastaan myös tulosvastuu. Suomalaista rengastustyötäkin ollaan paraikaa evaluomassa (arvioimassa) pienen arviointiryhmän toimesta. Eräs tapa mitata rengastustoiminnan tuloksellisuutta on tietenkin rengastusmäärien laskeminen, mutta suojelun ja tutkimuksen kannalta merkittävämmällä tuloksellisuuden mittareilla on arviointityössä päähuomio. Ajatus tuloksen tekemisestä kesäisillä pöllö-, lokki- ynnä muilla rengastusretkillä tuntui monista ehkä vähän vastenmielisiltä ajatuksilta. Että metsässäkin pitäisi hellyttävää pöllönpoikasista rengastaessa tehdä tulosta...

Jukka Matero

ja sininen) lukemisessa on syytä olla hyvin tarkkana, sillä niiden erottaminen toisistaan on kauempaa äärimmäisen vaikeaa. Sen sijaan maatunnuksen näkee kaukoputkella jopa usean kilometrin päästä.

Pohjois-Karjalassa voi todennäköisesti tulla vastaan myös muualla rengastettuja kurkia; esimerkiksi Koillismaalla Kuusamossa on vastaavin renkain merkitty myös kymmenkunta kurkinuorukaista, joita on tavattu mm. itäisellä Udellamaalla. Myös Lounais-Suomessa rengastettuja kurkia on tavattu myöhemmin yllättävänkin idässä, esimerkiksi Kymenlaaksossa.

Kaikista väriengashavainnoista kannattaa ilmoittaa tuoreeltaan Kimmo Koskelalle (puh. 973-33 397). Vaikka renkaiden kaikkia värejä ei saisikaan luettua, kannattaa Kimmolle soittaa, sillä hän voi tarvittaessa ohjata paikalle (tehokkaamman) kaukoputken omaavan lintuharrastajan, joka voi yrittää varmistaa renkaan. Havainnoissa kannattaa kiinnittää esim. piirustuksin havainnol-

listettujen rengasvärien lisäksi huomiota kurjen ikään ja käyttäytymiseen (esim. nuori syksyllä vanhempien kanssa, pesimättömien parvessa kesällä tai pesivän tuntuinen aikuinen lintu). Rengashavaintojen tekeminen lienee helpointa toisaalta heti keväällä kurkien saavuttua, toisaalta syksyllä puidulta viljapelloilta, sillä tällöin kesän korkea kasvillisuus ei peitä renkaita.

Viimeaikaisia havaintoja

Talvihaviksia

Vaikka talvi oli linnustollisesti varsin niukka marjalintujen totaalisen puuttumisen takia, niin muutamat harvinaisemmat talvehtijat piristivät kummasti loskaista ilmapiiriä. **Pikku-uikku** viihtyi Liperin Viinjärven Taipaleenjoessa ainakin 27.12. asti seuranaan poikkeuksellisesti talvehtimaan jäänyt **uivelo**. Harvinainen talvivieras oli myös joulukuun alussa Joensuussa hetken viivähtänyt **silkkiuikku**. Vuoden alussa 20.1. ilmestyi Joensuun keskustaan nuori **merimetso**, joka oleili paikalla ainakin 19.2. asti. **Sinisorsia** talvehti Liperissä 3 yks., Enossa 5 yks. ja Joensuussa 4 yks. ja 3 lintua ilmestyi paikalle myöhemmin. **Telkkä** talvehti myös onnistuneesti Joensuussa. Enossa tavattiin yksinäinen **isokoskelo**.

Liperin Susiahon kaatopaikalla julkisuuteen lehdistön ja TV:n välityksellä noussut toisen talven **maakotka** nähtiin paikalla viimeisen kerran 5.1. Mitä suurimmalla todennäköisyydellä lintu on sama kuin edellisenä talvena myöskin vuodenvaihteeseen asti viihtynyt yksilö. Todennäköisesti sama lintu asettui 10.3. Outokummun kaatopaikalle. Ainakin linnun kesy käytös ja ikä täsmää. Vanha **merikotka** yllätti ilmestymällä 21.1. sian ruholle Tohmajärven Uusi-Värtsilässä. Valkopyrstö viihtyi paikalla ainakin pari viikkoa. **Ampuhaukka** havaittiin ainakin Joensuun keskustassa ja Liperin Susiahon kaatopaikalla.

Vasta toinen talvihavainto tehtiin **sepelkyyhkystä**, joka veljeili Joensuun keskustassa pulujen kanssa. **Pähkinähakki** vieraili lintulaudalla läpi talven Joensuun Iiksenvaaralla ja kaksi **pähkinänakkelia** Kontiolahden Romppalassa. **Nokkavarpu**set olivat lähes kateissa; muutama lintu havaittiin Joensuussa ja kaksi lintua vieraili ruokinnalla Tohmajärven Uusi-Värtsilässä.

Pöllöjä

Myyräennusteiden mukaan pienjyrsijöiden kantojen pitäisi olla kasvussa P-K:n alueella, ja niin todennäköisesti onkin pöllöhavainnoista päätellen. Lauhan talven innostamina ensimmäiset pöllöt kuultiin jo tammikussa ja täydessä soidinvireessä oltiin jo helmikuun lopussa. Nähtäväksi jää kuinka suojakelien ja pikkupakkasten kovettama hanki vaikeuttaa pöllöjen saalistusta etenkin läänin runsaslumisimmilla seuduilla.

Talven suurimpia piristysiksi olivat **lapinpöllöt**, joita havaittiin yhteensä noin 13 yksilöä (kunnittain; Kon 2, Kii 2, Joe 1, Lip 1, Juu 1, Toh 1, Vär 5). Liperi ja Juuan linnut olivat 'huhuiluhavaintoja'. Muutamia **lehto-** ja **viirupöllöjä** on soidinnellut, ja yksi **huuhkaja** on kuultu vanhalla tutulla paikalla Outokummussa. **Helmpöllöjä** ollaan kuultu yöllisillä retkillä noin 30 puputtajan verran lähinnä Liperissä, Kiihtelysvaarassa ja Värtsilässä. **Hiiripöllöstä** on kaksi havaintoa, joista toinen on viihtynyt koko talven Kontiolahden Romppalassa ja toinen Joensuun Iiksenvaaralla. Iiksenvaaran linnun on kuultu esittävän myös pulisevaa 'lauluaan'. **Varpuspöllöön** ollaan törmätty ainakin kahdeksan kertaa (Rää 1, Lip 3, Kii 1, Kon 3). Kontiolahden Romppalassa ja Jakokoskella pöllöjen kääpiö piti reviiriä.

Ensimmäisiä muuttolintuja!

Jo helmikuun lopulla havaittiin Juuassa Pielisen jäällä tummaselkäinen **lokki**, mutta oliko se ensimmäinen muuttaja vai talviharhailija, jää epäselväksi. Tohmajärven jäällä nähtiin 10.3. **pulmunen**, ja n.12.3. Kiteellä kirjattiin ensimmäiset **mustavarikset** ja **joutsenet**. Värtsilässä muutti 13.3. **räkättirastas** ja lisäksi **hiirihaukka** teki saapumisensätyksen; yksi lintu muutti ja toinen oleili jo ilmeisesti reviirillään Sääperillä.

Kotkia muuttolla

Ensimmäinen muuttava vanha **maakotka** nähtiin Värtsilän Sääperillä 1.3. ja lisäksi määrittämätön **kotka**. Samalla paikalla muutti 13.3. 2 esiaikusta lintua. Ilomantsin Lehtovaarassa muutti 12.3. 1 maakotka. Värtsilän Sääperin jo tuttua kotkaputkea pitkin meni 14.3. 3 vanhaa **merikotkaa** ja 18.3. yksi. Joensuussa merikotkia muutti 16.3. 2 yks.

Tämä nuori maakotka kuvattiin 7.12.-93 Liperin Susiahon kaatopaikalla. - Kauko Rouhiainen

Suojelu

LAUSUNTO VANHOJEN METSIEN SUOJELUTYÖRYHMÄN OSAMIETINNÖSTÄ II

(Ympäristöministeriön työryhmän raportti 2/1994)

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys pitää uusien metsiensuojelusuunnitelmien toteuttamista tärkeänä. Samalla olemme huolestuneita siitä, että kartoitus on ollut tietyillä alueilla puutteellista, joten suojelun arvoisia metsiä on jäänyt esitysten ulkopuolelle. Toisaalta metsäkohteita on varsinkin valtionmaiden osalta tarkasteltu paikoin liian tiukoin kriteerein, jolloin metsälinnustoltaan alueellisesti arvokkaita metsiä on hylätty vähintään yhtä paljon kuin on ohjelmaan hyväksytytkin. Esitämmekin, että esitykset hyväksytään ja kartoitusta yhä jatketaan.

Tiukasti sektoroituneista metsiensuojeluohjelmista on pyrittävä metsien suojelutarpeita laajemmin huomioiviin esityksiin. Tällä tarkoitamme sitä, että paitsi varsinaiset aarniometsät, suojelun arvoisia metsiä ovat myös laajat kauan käsittelemättä olleet vanhan metsän alueet (ja niihin liittyvät muut suojelun arvoiset biotoopit), maisemametsät sekä pikku- ja valkoselkätikan olemassaolevat ja potentiaaliset esiintymisalueet.

Varsinaisten metsiensuojelualueiden kehittämisen ohella on jatkettava ja tuettava suojelutarpeeseen vaikuttavaa talousmetsien käsittelyn luonnonmukaistamista. Suojelutoimenpiteiden rahoituksessa on pyrittävä siihen, että suojelusta aiheutuvat, kohtuullisen tason ylittävät, paikalliset kustannukset korvataan sekä puun ja puutuotteiden kuluttajilta kerättävillä käyttömaksuilla että julkisella valtion rahoituksella, esimerkiksi uudelleen kohdennettuna metsänparannusrahoituksena. Koska käyttömaksujen käyttöönotto vaatii kansainvälistä yhteistyötä, jonka toteuttaminen nopeasti on vaikeaa, pääpainon on tällä hetkellä oltava jälkimmäisessä rahoitusmuodossa.

Samalla on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota suojelun yhteiskunnallisiin vaikutuksiin, joiden selvittämisellä yhdessä suojelun oikeudenmukaisen rahoitusjärjestelmän kehittämisen kanssa on suuri merkitys suojelun paikallisen hyväksyttävyyden ja suojeluun liittyvien ristiriitojen lieventämisen kannalta.

Pohjois-Karjalan metsäkohteilta on löydetty mm. seuraavat uhanalaiset harvinaistuneet tai muuten suojelun arvoiset lintulajit: metso, idänuunilintu, lapinuunilintu, peukaloinen, kuukkeli, palokärki, viirupöllö, pohjantikka ja pikkutikka. Kohteiden varsin puutteellisesta pesimälinnuston kartoituksesta huolimatta on pääteltävissä, että niillä on huomattava merkitys linnuston suojelun kannalta.

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Yhdistystiedote

3.4. ma 18.00 Vapaaopiston kevätlintukurssin ensimmäinen kokoontuminen Joensuun yliopiston biologian laitoksella - vetäjänä Petri Hottola (puh. 821 728)

10.4. ma 18.00 muuttolintupalaveri Joensuun yliopiston biologian laitoksella

- kerätään muuttolintuhavaintoja
- tunnistetaan tavallisimpia muuttolintuja

22.4. la 5.00 - 15.00 valtakunnallinen yhteismuutonhavainnointipäivä

- Joensuussa muuton tarkkailua Rantakylässä Pielisjoen rannalla (Hanhentien päässä mattolaitureiden luona - lisätietoja Petri Palviaiselta puh. 229 805 tai 949-175 970
- Tarkkaile haluamallasi paikalla ja ilmoita havainnot)
- polkupyöräretki: kokoontuminen klo 8.00 Vapaaopistolle, Koskikatu 12

26.4. ke 18.00 kuukausikokous Joensuun yliopiston biologian laitoksella

- Petri Hottola: *P-K:n ympäristökeskuksen linnustoseurannat ja P-K:n lintutornit*
- tuoreimmat muuttolintuhavainnot

6.5. la polkupyöräretki: kokoontuminen klo 8.00 Vapaaopistolla, Koskikatu 12

11.5. to 19.00 alkaen arktisen muuton seurantaa Linnunlahden venesatamassa

17.5. ke klo 18.00 muuttolintupalaveri Joensuun yliopiston biologian laitoksella

- kerätään muuttolintuhavaintoja
- kesän projektien (mm. ruisräikkä) esittely
- LYL-arktikiivikonloppu 20.-21.5. Pohjois-Karjalassa

SIIPIRIKKO Vol. 21 1994

	Sivu/No
Halonen Markku: Yölaulajat 1993 Pohjois-Karjalassa	15/3
Hokhlova T.Y. ja Juvaste R.: Selkälökki Venäjän Karjalassa	23/2
Juvaste Risto: Kesälahden ja Rääkkylän selkävesilinnustonselvitykset 1993	8/2
Juvaste Risto: Lokit sorsalintujen suojana	39/2
Juvaste Risto: Myrkyjä?	37/2
Juvaste Risto: Oikeaa bongausta	5/2
Juvaste Risto: Rengastustiedostojen kertomaa	33/2
Juvaste Risto: Selkälökkitiedustelu	3/2
Kontkanen Harri: Kevätmuutto 1993 Pohjois-Karjalassa	3/3
Kontkanen Harri: Missä mennään? - eli meidän pojat Turkissa	19/1
Kontkanen Harri, Sormunen Jarno, Parviainen Ari ja Halonen Markku: Syysmuutto 1993 Pohjois-Karjalassa	3/4
Kontkanen Harri: Tiedonantoja, Pikkusirkku pesivänä Joensuussa	31/4
Lehtoranta Hannu: Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1993	18/3
Leivo Mauri: Harvinaisuudet 1993 Pohjois-Karjalassa	19/4
Matero Jukka ja Parviainen Ari: Talvilinnut 1992/93 Pohjois-Karjalassa	3/1
Miettinen Juha: Höytiäisen kanavan lintuasema 1993	13/1
Mikä-Mikä lintuskaban ratkaisu	14/3
Ostetaan, myydään, välitetään	40/2
Palviainen Petri: Retki Petroskoihin ja Ääniselle 1.-7.8. 1993	29/2
PKLTY:n toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodelle 1994	28/3
P-Karjalan lintutieteellisen yhdistyksen toimintakertomus vuodelta 1993	30/3
Rouhiainen Kauko: Lauri Karttunen (1927-1994) in memoriam	18/4
Vol. 20 1993	32/1

**WWF - SHOPISTA
löydät laadukkaat**

- * T-paidat
- * Colleget
- * Pehmolelut jne...

Ostamalla tuet luontoa!

WWF - Shop
Prisman Kauppakeskus
Voimatie 2
80100 JOENSUU

**TUTKITUSTI
JOENSUUN HALVIN
KUVAKAUPPA**

FOTO ZUUMI

JUHANA IKONEN KY
Siltakatu 14, 80100 JOENSUU
Puh. 950 550 8088